

**INSTITUTIONEN FÖR SOCIOLOGI
OCH ARBETSVETENSKAP**

”De andra”

En kvalitativ studie om ensamkommande pojkar i skolan

Jenny Båthsjö

Examensarbete för Master i kriminologi 30 hp:
Handledare: Oksana Shmulyar Gréen
Termin/år: Vårtermin/2016

Abstract

Title: "De andra" En kvalitativ studie om ensamkommande pojkar i skolan

Author: Jenny Båthsjö

Supervisor: Oksana Shmulyar Gréen

Examiner: Sven-Åke Lindgren

Type of thesis: Master thesis in Criminology, 30 higher educational credits

Date: 2016-06-03

Aims and objectives: The purpose of this study is to gain a better understanding of how the school system proactively works towards unaccompanied boys, have sought asylum in Sweden and how to ensure they will not end up or be exposed to criminality. The intention has thus been to write about how the school system conveys information about the society and social skills that may exist in the "Swedish" culture, for unaccompanied boys.

Method and data: The study has an ethnographic approach and was conducted as a qualitative study where the material was gathered as a result of observations and interviews held at two high schools in the western parts of Sweden.

Results: The study indicates that the pedagogues have varied professional skills and expertise. However, this has not had any crucial impact on how pedagogues have contributed and been able to convey information to the unaccompanied boys' understanding on the structure of the Swedish society. However, what turned out to be significant was more about the pedagogues values and their understanding related to human beings in general. This has been revealed in the meeting between the pedagogues and the boys on how pedagogues have managed the boys' needs and well-being.

Key words: unaccompanied boys, school, teacher, mental well-being, public information

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.2 Problemformulering	5
1.3 Syfte.....	5
1.4 Frågeställningar	6
1.5 Bakgrund	6
1.5.1 Vägen hit	7
1.5.2 Asylprocessen2	7
2. Tidigare forskning	9
2.1 Ungdomsbrottslighet	9
2.2 Brottsförebyggande arbete i skolan	10
3. Teoretiska utgångspunkter	11
3.1 Social inlärningsteori.....	11
3.2 Strainteorin	13
3.3 Sammanfattning av teoretiska utgångspunkter.....	15
4. Metod och material	15
4.1 Urval	15
4.2 Presentation av studiens skolor.....	16
4.3 Observationer i skolmiljö	17
4.4 Intervjuer	17
4.5 Tillvägagångssätt.....	18
4.6 Validitet	19
4.7 Etiska överväganden.....	19
5. Analys och resultat	20
5.1 Samhällsinformation	21
5.2 Sociala färdigheter.....	23
5.3 Psykiskt välmående	25
6. Diskussion	27
6.1 Pedagog som individ.....	27
6.2 Kulturell uppfostran.....	28
6.3 Pedagogers förmåga att uppmärksamma psykiskt mående	29
7. Förslag på åtgärder	30
8. Vidare forskning	30
9. Referenser	31

Bilaga 1: Intervjuguide

1. Inledning

I Sverige under förra året skedde en förändring med en markant ökning av flyktingar till landet, främst från Afghanistan, Eritrea, Syrien samt Somalia, och de flesta var ensamkommande pojkar som sökte asyl och som därefter skulle integreras i det svenska samhället (Migrationsverket, 2016b). Skolan har en stor och avgörande roll i detta eftersom pojkarna kommer hit på ensam basis. Eftersom pojkarna tillbringar sin större del av vardagen i skolan kan det på så vis bli de vuxna där som verkar som deras rollmodeller. Givetvis är boendepersonal också viktiga personer som ersättare för vårdnadshavare och socialt stöd men där kan det vara mycket andra faktorer som exempelvis personalbrist och personalomsättning som stör och påverkar relationerna till pojkarna (Stretmo & Melander, 2013). Det i sin tur kan generera en skev uppfattning av normer och värdering och därför kan skolan bli den enda arena som bidrar med sociala färdigheter. Skolan står också för en trygg och fast plats där de kan känna en tillhörighet och ingå i ett sammanhang.

Pojkarna har oftast inte hunnit etablera några kontakter i form av föreningsliv, fritidsaktivitet eller svenska förebilder så som exempelvis tränare, att förhålla sig till och är omedvetna om vilka sociala regler och normer som styr det svenska samhället. Detta kan ge upphov till att påbörja en kriminell karriär i form av olika typer av brott så som hantering av narkotika eller stölder. Utifrån min förförståelse är det inte ovanligt att preparat som är narkotikaklassade i Sverige brukas. En förklaring till detta kan vara utifrån en annorlunda narkotikapolitik som finns i hemlandet samt den lätta tillgängligheten som råder i deras hemländer (Engström, 2014). I Sverige medför detta direkt ett ansvar för ett brott eftersom all hantering av narkotika är olagligt. Det kan på så vis ske en nonchalans från ensamkommande pojkar vad gäller hantering av narkotika eftersom det ser olika ut i jämförelse med Sverige och de länder som pojkarna vanligtvis kommer ifrån.

Det finns i skrivande stund en debatt kring social oro i form av bl.a. social utsatthet där flera incidenter skett på hem för vård eller boenden (HVB) runt om i landet och som rapporterats via massmedia och andra sociala medier så som knivdådet i Mölndal (Mårtensson, 2016, 25 jan). De brott som ligger närmast till hands är de typiska ungdomsrelaterade brotten så som våld, stöld och ringa narkotikabrott (Sarnecki, 2010). På så sätt kan det anses att ensamkommande pojkar tenderar att bli involverade i den typ av brott som är typiska för alla ungdomar i Sverige.

Denna studie ska undersöka hur en prevention mot ovanstående brott och utsattheten kan ske och framförallt den svenska skolans roll i detta arbete som kan innebära brottsförebyggande om skolan ger dem information och kunskaper om samhällets normer och beteende. Hur går pedagogerna till väga för att vara behjälpliga med att undervisa nyanlända och få ensamkommande pojkar att tillgodogöra sig kunskaper om normer, beteenden, symboler och regler om det svenska samhället utöver de teoretiska kunskaper de behöver inhämta? Jag intresserar mig också för hur skolan bemöter eventuell psykisk ohälsa som kan komma av traumatiserande händelser i bakgrunden och den kontext de unga män lever i när de kommit hit och har en känsla av utanförskap. Även detta kan generera i ett beteende då de kan agera utåt i form av våldsbrott och narkotikarelaterade brott för att döva sina själsliga sår. Pojkarna kan anses vara stigmatiserade av det svenska samhället, vilket enligt Goffman (2006) inträffar när individer skiljer sig från större delen av samhället. Exempelvis förs det idag en debatt i massmedia kring sexuellt ofredande händelser på badhus (Carlson, 2016, 25 jan). Ensamkommande pojkar anses som potentiella förövare som grupp och det diskuteras därför ett införande av olika badtider utifrån könsindelning för att hindra dessa händelser. De tillhör inte det som anses vara det "normala" och blir på så vis avvikande. Pojkarna har svårt att komma in i samhället bl.a. eftersom de ofta ingår i klasser med enbart nyanlända och sällan tillgång till fritidsaktiviteter med svenska ungdomar. Även svenska barn och ungdomar begår avvikande handlingar eftersom de inte helt är medvetna om hur regler och normer fungerar i Sverige på grund av exempelvis sin ålder eller för att få bekräftelse. För ensamkommande barn och ungdomar är detta ännu mer tydligt då de är unga och inte har levt i det

svenska samhället där den sociala inlärningen sker via familjen, vänner, lärare och skolan generellt osv.

1.2 Problemformulering

Studien är av vikt och samhällsnytta eftersom det framförallt under det senaste året har funnits ett ökat tilltagande med flyktingar till Sverige. Med hänsyn till det stora antal ensamkommande pojkar som kommit till Sverige bör samhället få mer kunskap om hur pojkarna ska undervisas och ges information för att kunna hjälpa dem att bli goda samhällsmedborgare. Pojkarna måste alltså få hjälp och vägledning till hur det fungerar i det svenska samhället för att få rätt förutsättningar från början. Kjöllér (2016) har problematiserat i sin artikel, bristen av samhällsinformation för nyanlända, vilket kan leda till en segregation då kunskap om deras nya samhälle inte ges.

Utifrån min förståelse finns det i dagläget ingen verksamhet som anser sig ha denna uppgift utan hänvisningar görs istället av flera aktörer så som skola, gode män och vården att det inte ingår i deras uppdrag. Huemer, et. al (2009, s.7) framhåller att ensamkommande barn är en grupp som är mycket utsatt och har en större psykisk ohälsa än befolkningen i allmänhet. Det finns tidigare forskning som uppvisar om att en psykisk ohälsa kan leda till brottslighet och utsatthet (Socialstyrelsen, 2013b), vilket på så sätt visar vikten av denna studie. Med detta i åtanke kan där finnas ett stort behov av att arbeta mer brottsförebyggande i skolan med denna specifika målgrupp. Det är trots allt på skolans arena som pojkarna tillbringar större delar av sin tid, och på så sätt kan få goda kunskaper som hjälper dem att anpassa sig till det svenska samhället. Med utgångspunkt i min förståelse finns en klar bild om att dessa pojkar upplever en väldig ensamhet och står ofta utan vuxna som kan hjälpa dem med olika funderingar och avgörande beslut. De ensamkommande pojkar som söker asyl i Sverige har sannolikt många gånger svåra upplevelser med sig i bagaget (Stretmo & Melander, 2013) och kan behöva prata med någon om detta. Ibland kan det kanske räcka med att "pysa" lite på ventilen för att sälla bland sina funderingar och bli lyssnad på för att få ro, i likhet med det som Wernersjö (2014) diskuterar kring aktivt lyssnande om vad som egentligen sagts och hörts. Min studie kan bidra till att skolan och dess pedagoger kan få en ökad kunskap i hur de kan arbeta mer brottsförebyggande. Detta genom att tidigare lära ut de sociala färdigheter som krävs för att inkluderas i ett "svenskt" samhälle. Studien kan därför bli intressant för professioner som på olika sätt arbetar med dessa barn. Många av pojkarna kommer ifrån länder där det inte finns något juridiskt rättssystem alls eller där det finns stora skillnader i rättssystemen. Utifrån detta finns det heller ingen större kunskap om de "svenska" lagar och regler vilket i sin tur kan leda till problem i form av kriminella handlingar. Det kan innebära att exempelvis använda sig av narkotikaklassade preparat för att dämpa sin ångest, eller att kunna sova bättre. Eftersom kunskapsnivån kring narkotika många gånger inte är den samma som i Sverige bör dessa pojkar även få information och kunskap om detta, i t. ex. skolan. Ytterligare en aspekt kring vikten av att få kunskap om svenska normer och värderingar handlar om människans lika värde som exempelvis kön, homosexualitet och etnicitet. Det kan alltså handla om att skolan informerar om att alla människor har samma rättigheter och skyldigheter oavsett kön eller religionsuppfattning.

Det florerar i media idag artiklar om nordafrikanska kriminella gäng som lever helt utanför samhället. Denna målgrupp har studien inte för avsikt att studera och har heller inte för avsikt att avgränsa sig vad gäller nationalitet hos de ensamkommande barnen. Studien ämnar däremot inkludera alla ensamkommande barn oavsett var de befinner sig i asylprocessen. Det har därmed ingen betydelse om barnet har sökt asyl, beviljats uppehållstillstånd eller fått avslag.

1.3 Syfte

Studiens syfte är att få en ökad kunskap kring hur skolan arbetar förebyggande för att de ensamkommande pojkarna som varit på flykt och sökt asyl i Sverige inte ska hamna i eller bli utsatta för brottslighet. Studien har därför genom deltagande observation i skolmiljö på två

gymnasieskolor undersökt hur ensamkommande pojkar förmedlas kunskaper om det svenska samhället så som lagar, regler, normer, beteenden och symboler utöver de grundläggande teoretiska kunskaperna.

Genom deltagande observation i skolmiljö kommer jag att undersöka hur mycket sociala färdigheter och samhällsorientering ensamkommande pojkar får och vilka fördelar och brister som finns i skolan kring arbetet med pojkarna som grupp. Min ambition är att komma fram till hur det går att vidareutveckla och preventera arbetet i skolan för att ge nyanlända ungdomar de grundläggande sociala färdigheter och samhällsorientering som kan förebygga ett kriminellt leverne.

1.4 Frågeställningar

- Hur undervisas ensamkommande pojkar i samhällsinformation och hur delges informationen?
- På vilket sätt bidrar skolan till formandet av sociala färdigheter så som normer och värderingar hos ensamkommande pojkar?
- Hur går pedagogerna i skolan tillväga för att förmedla dessa kunskaper och färdigheter för att i framtiden preventera ett kriminellt beteende samt öka deras psykiska välmående?

1.5 Bakgrund

Det är inget nytt fenomen att barn och unga kommer till Sverige utan legal vårdnadshavare (Socialstyrelsen, 2013a). Både före och under andra världskriget sändes ett stort antal judiska barn från Tyskland till bl.a. Sverige. Ensamma barn kom också vid ungerrevolten under mitten av 1950-talet. Under pågående krig i Finland på 1940-talet skickades barn även de utan vårdnadshavare till Sverige. Idag kommer de ensamma barnen istället främst från länder i Asien och Nordafrika (Migrationsverket, 2016a). Allt större uppmärksamhet har sedan 2000-talet ägnats åt ensamkommande asylsökande barn och flyktingbarn i Sverige, både av media och av regeringspolitiken (Wernesjö, 2014). Gällande begreppet "*ensamkommande barn*" avser studien de individer i likhet med lagens definition. Det innebär att "barn under 18 år som vid ankomsten till Sverige är skilda från båda sina föräldrar eller från någon annan vuxen person som får anses ha trätt i föräldrarnas ställe, eller som efter ankomsten står utan sådan ställföreträdare" (Lag, 2010:532). UNICEF Sverige (2009) framhåller att ett barn är varje människa som är under 18 år. Rapporten syftar främst på individer under 18 år när begreppet "*barn*" används. Från flera håll upplevs det idag ske en diskussion om att den faktiska åldern på dessa barn inte är under 18 år. Trots det avser författaren att använda begreppet "*barn*" eftersom det i nuläget är svårt att bevisa motsatsen. Orsaken till detta har varit olika bl.a. det ökande antalet avslöjanden om brister i vården, mottagning och försvinnandet av barn under asylprocessen.

I Sverige sökte 35 369 ensamkommande barn asyl under 2015 varav 32 522 av dessa var pojkar (Migrationsverket, 2016b). Samma år beviljades uppehållstillstånd av Migrationsverket för 3076 ensamkommande barn och ungdomar. Enbart en tiondel ensamkommande barn har fått asyl de senaste två åren och väntan på beslutet kan ta upp till ett år (Migrationsverket, 2016b). Mot bakgrund i det ovan nämnda har det uppstått en utmaning för det svenska samhället med att finna bostäder, skolgång, vård samt en god man som barnen har rätt till. Barn som är ensamma utan förälder eller annan vuxen på flykt till Sverige har rätt att få en *god man* som ska ansvara för barnets personliga förhållanden och sköta hans angelägenheter (2§ Loeb).

I takt med att samhället inte hinner med att tillgodose alla ensamkommande barn och ungdomar med att uppfylla dessa behov, kan där även finnas en utmaning att förebygga att de inte hamnar i kriminalitet. Utifrån att samhället inte hinner med det ökade tilltagande av flyktingar i stort, kan pojkarna troligen känna sig bortglömda när tex skolstarten drar ut på tiden. Som det ser ut idag har samhället inget annat att erbjuda dem, än en väntan på att få börja skolan. Det kan på så sätt finnas en risk för att pojkarna under denna tid av utsatthet lockas in i att delta i kriminalitet.

Ytterligare en aspekt kan vara den platsbrist som råder på HVB-hemmen och att många av pojkarna får flytta till eget boende så fort de har fyllt 18 år. Det har förekommit att flera av pojkarna har uppgett en lägre ålder än vad de egentligen har och sedan blivit framskrivna i ålder i likhet med vad som tas upp gällande ålderjustering (Migrationsverket, 2014). De så kallade träningsboende som kan erbjudas till ungdomarna att flytta till eller välja att bli inneboende hos en kompis (Göteborgs stad, 2014) har utifrån min förförståelse tidigarelags än vad som kan anses vara lämpligt. Även de pojkar som är nära 18 år i ålder, har dessutom inte heller vistats på HVB-hem såpass länge att de har hunnit få kunskap och förståelse om det "svenska" samhället. När pojkarna fyllt 18 år anses de inte längre som barn juridiskt sett, och blir därför tvungna att flytta från sitt boende eller sitt familjehem. De blir dessutom av med sin goda man som har stöttat dem ekonomiskt (Lag, 2005:429). Frågan är hur det ser ut för dessa pojkar i framtiden? Kommer de att få något stöd i skolan? I skrivande stund har det uppstått nya tjänster i form av skolkuratorer som är riktade enbart till nyanlända. Begreppet "nyanländ" elev definieras i skollagen, vilket innebär en elev som har varit bosatt utomlands och som nu bor i Sverige samt har börjat sin utbildning senare här än höstterminens start det kalenderår då hen fyller sju år (Skollagen, kap 3§12).

Många barn har lärt sig att vara misstänksamma mot vuxna utifrån allt det de har varit med om, vilket ställer höga krav på de professionella som möter dem (Thom Olin & Balint, 2014). Trots att skolan inte har en behandlande roll kan det vara mycket betydelsefullt att få samtala med en vuxen om sina tankar som i sin tur kan leda till att tiden både i skolan och på fritiden underlättas. Thom Olin och Balint (2014) menar att de flesta ensamkommande barn är i behov av omsorg, stöd i form av socialt, praktiskt och emotionellt och en ordnad trygg vardag samt skolgång. Barnen är inte i behov av psykiatri. Det är först när det finns en skolvägran, självdestruktivitet, tvångsbeteende, ohanterligt utagerande och barnet är passivt som det är aktuellt att ta kontakt med specialishjälp så som barn och ungdomspsykiatri (BUP) (Thom Olin & Balint, 2014). Mot bakgrund i detta kan det vara betydelsefullt för barnen att en god fungerande samverkan finns mellan skola och den boendeform de lever i (Socialstyrelsen, 2013b).

1.5.1 Vägen hit

Lundgren Jörum (2015) menar att flykten sker oftast med hjälp av så kallade smugglare. Det är personer som både kan vara kända eller okända för barnet. Det ser också olika ut om smugglaren tar betalt eller inte för sin tjänst att hjälpa dem. Det har framkommit att migranter misshandlats eller hållits fångna på vägen i utpressningssyfte. Lundgren Jörum (2015) lyfter fram i sin intervjustudie att resan till Sverige har varit i en inhuman miljö som har lett till en psykisk och fysisk ohälsa bland flyktingarna, det vill säga både vuxna och barn. Detta kan vara en viktig aspekt att ha i åtanke gällande de ensamkommande pojkarna i föreliggande studie. Vidare beskrivs det i rapporten hur en frustration över den långa väntetiden samt sysslösheten bidrar till stress och oro, vilket hindrar flyktingarna att kunna fokusera och bygga upp deras nya liv som de hade hoppats på i Sverige (Lundgren Jörum, 2015).

1.5.2 Asylprocessen

Den genomsnittliga handläggningstiden under 2015 för de ensamkommande barn som beviljats permanent uppehållstillstånd var 228 dagar (Migrationsverket, 2016b). Migrationsverket beviljade 3280 ensamkommande barn 2014 och året före beviljades 1995 ensamkommande barn uppehållstillstånd. Utifrån Migrationsverkets prognos 2015 kommer mellan 16 000-33 000 ensamkommande barn söka asyl i Sverige under 2016.

Migrationsverket (2016b) framhåller att handläggningstiden kan dra ytterligare fördröjas om barnets ålder behöver utredas. Ytterligare fördröjning kan bero på om den aktuella socialtjänsten behöver ta ställning till barnets bästa vid en överföring till en annan stat.

Socialstyrelsen (2013a) menar att det är paradoxalt gällande ensamkommande barns situation utifrån hur många vuxna resurspersoner de har omkring sig och trots det finns det ingen som tar det övergripande ansvaret för barnens vardagsliv i Sverige. På så vis finns en risk för att barnen kommer att förbli ensamma. Olika myndigheter och aktörer är inblandade i arbetet med barnen, dock utifrån sitt specifika område. Ensamkommande barn har behov och insatser från flera av dem vilket kräver en samverkan av dem för att rättigheter och behov ska på bästa sätt tillgodoses.

Utifrån det ovannämnda kan ensamkommande barn vara i behov av att prata med någon vuxen om sin situation. Eftersom pojkarna kommer ifrån en annan kultur kan det bidra till en dubbel utsatthet där det kan finnas ett behov av att prata om flera aspekter inom sin komplexa situation. Därmed kan det vara positivt för förslagsvis skolan att aktivt informera om de instanser och professioner som de kan få hjälp och stöd av (Wernesjö, 2014).

Eftersom jag arbetar som skolkurator och boendestödjare på ett HVB-hem för ensamkommande pojkar har jag en viss insyn i den problematik som dessa ungdomar har, vilket uppsatsen handlar om. Utifrån min egen erfarenhet mår flera av dessa pojkar inte så bra och vill inget hellre än att lära sig svenska och inkluderas i det svenska samhället. Jag upplever även att de känner sig väldigt ensamma och har ingen direkt vuxen att dela sina tankar och funderingar med. Min förhoppning är därför att kunna få en ökad erfarenhet för att på sikt kunna sprida kunskap om denna komplexa situation.

2. Tidigare forskning

Det finns en hel del studier som gjorts kring ensamkommande barn på senare tid. Regeringen beslutade bland annat att Socialstyrelsen (2013a) skulle utföra en kartläggning över de behov som ensamkommande barn har samt beskriva eventuell problematik. I rapporten analyserades och gavs förslag på olika utveckling inom olika områden. En del av det som lyftes fram som utvecklingsområden, var bl. a att främja barnens hälsa och utveckling, tillvarata barnens resurser samt ge kunskapsstöd till personal och uppdragstagare. Socialstyrelsen (2013a) framhåller bl.a. att flera insatser behöver i större utsträckning individanpassas. Vid avslutad placering från HVB-hem, fanns ett behov av större omfattning i olika former av stödboenden. Det som också lyfts fram i rapporten är att det överlag finns ett behov av att det emotionella stödet i vardagen blir bättre för de ensamkommande barnen. Socialstyrelsen (2013a) menar också att tillgängligheten för psykiatriskt stöd eller behandling kan bli bättre för dem som har ett behov. Ytterligare något som lyfts fram är gällande skyddet för ensamkommande barn, vilket har stärkt avsevärt bl.a. med hjälp av Lagen (2005:429) om god man. Syftet med rapporten var att den ska vara ett stöd för alla nivåer i samhället vid mottagande av ensamkommande barn och ungdomar. Rapporten vänder sig på så vis till politiker, personal exempelvis skola och socialtjänst samt frivilligorganisationer som idrottstränare och gode män.

Ett annat ämne som berörs i Wernesjös (2014) avhandling är ensamkommande barn och ungdomars strategier för att uppnå tillhörighet i det svenska samhället. Samma avhandling framhåller att trots livliga debatter har barns och ungdomars röster tidigare inte hörts. Därav avhandlingens syfte utifrån barn och ungdomars egna berättelser. Wernesjö (2014) gav ensamkommande barn möjligheten att själva berätta om sina erfarenheter av livet i Sverige, utmaningar, möjligheter de såg i sin vardag och vad de hoppas på i framtiden. Det som belyses i avhandlingen är att det finns brister i forskningen kring barns röster om deras egen inverkan och perspektiv som inte behandlas. Orsaken är att fokus läggs på sårbarhet och emotionell hälsa. Gällande tillhörigheten i Sverige menar Wernesjö (2014) att det kan uppfattas som villkorligt på grund av ”fackplacering” utifrån ras samt upplevelse av att känna sig som ”de andra” utanför det som anses vara det normala. Vidare menar författaren att uttrycka tacksamhet kan förstås som en strategi för att hantera sin position och att ge ett gott intryck till intervjuaren samt värdlandet.

I en studie av Goodman (2004) kring ensamkommande pojkar från Sudan undersöktes deras livssituation i USA utifrån coping-strategier. Syftet med studien var att förklara hur ensamkommande pojkar från Sudan som växt upp med våld och förluster har hanterat trauma och svårigheter i sina liv. Det som studerades var hur pojkarna själva förhöll sig till sin livssituation. Goodman (2004) identifierade fyra teman. Det första temat var att pojkarna ansåg sig ingå i ett kollektiv vilket innebar att det inte var ensamma om sin situation och att de stöttade varandra. Det andra temat innebar bortträngning och distraktion. Pojkarna uppgav för att inte tänka för mycket på sina tidigare erfarenheter, så valde de istället att hålla sig sysselsatta med olika aktiviteter som exempelvis läsa eller spela spel. Detta uppgavs som en nödvändig strategi för att inte bli galen. Tredje temat som Goodman (2004) lyfter handlar om att skapa mening i det som skett och ofta genom religion. De flesta av pojkarna ansåg att omständigheterna berodde på guds vilja. Det fjärde och sista temat handlade om hopplöshet och hopp. Pojkarna kunde föreställa sig en framtid om att ”bli någon” där de flesta ansåg att dessa möjligheter handlade om utbildning.

Eriksson och Greiff (2014) har forskat vidare på tidigare undersökning (Backlund, Eriksson, Greiff & Åkerlund, 2014) om ensamkommande barns livssituation och socialtjänstens arbete under deras första tid i Sverige. Det framkom att barnen är i stort behov av stöd i form av trygghet och kontinuitet med vuxna som står dem nära för att lindra bekymmer, dock erbjöds inte detta alltid. Både behovet av socialt och känslomässigt stöd visade också variera över tid.

I Göteborgsregionen (GR) har det utförts en kartläggning av samtliga ensamkommande barn och ungdomar i regionen 2008 för att på olika sätt få kunskap om dem (Stretmo & Melander, 2013). Författarna framhåller att rapportens syfte var bl.a. att ta reda på vilka behov barnen hade. De framhåller även att syftet var att synliggöra barnens egna erfarenheter bl.a. från skolan. Det i sin tur hade för avsikt att bidra till att utveckla ett bättre mottagande och stöd till ensamkommande barn och ungdomar. Vidare menar de att bättre kunskaper om dessa barn och om hur de mår är betydelsefullt för att kunna förebygga ohälsa samt förbättra arbetet med integration och välmående. Utifrån att studera olika verksamheter och insatser kan problem och svårigheter synliggöras. Rapporten lyfter fram att en majoritet av barnen och ungdomarna har många svåra erfarenheter med sig i ”bagaget”. Redan under tidig uppväxt har en stor andel upplevt separation från en eller båda av sina föräldrar eller nära anhörig. Majoriteten av barnen har i perioder levt med en ensamstående förälder, annan anhörig, syskon, bostad på barnhem eller klarat sig själv (Stretmo & Melander, 2013). Varför barnen flyr eller skickas från sitt hemland är ofta av orsaker så som krig och oroligheter. Migrationsverket samlar in barnets svårhanterliga upplevelser för att de ingår i deras uppdrag, samt att det ligger till grund för barnets asylskäl.

Sammantaget har forskningen som beskrivits ovan, mest handlat om mottagandet, livssituation, socialtjänstens arbete och välfärd. Det som jag vill belysa i förevarande studie, är skolans roll i relation till brottsförebyggande arbete både vad gäller att begå och bli utsatt för brott, vilket enligt min uppfattning saknas.

2.1 Ungdomsbrottslighet

I BrB 1:1 definieras brott som: ”Brott är en gärning som är beskriven i denna balk eller i annan lag eller författning och för vilken straff som sägs nedan är föreskrivet”. Generellt sett uppger ungdomar som grupp att de begår fler brott än vuxna (BRÅ, 2012). Socialstyrelsen (2013b) menar att riskfaktorer som har med skolgången att göra har särskilt starka samband med brottslighet. Våld som ungdomar utsätts för sker främst mellan jämnåriga och ungefär 70 procent av misstänkta registrerade misshandelsfall mot 15–17-åringar är själva i åldrarna 15–20 år. Gällande misshandel är pojkar mer utsatta än flickor. Den klart vanligaste platsen där våldet uppkommer menar Socialstyrelsen (2013b) är skolan. Utveckling hos barn och unga sker i samspel med olika sociala sammanhang där familj, vänner, skola och närsamhället är centrala. Tidigare studier har visat på tydliga samband med ungdomsbrottslighet är skolrelaterade faktorer så som bristande engagemang i

skolan, skolk, betyg och avhopp från skolan. Vidare menar Socialstyrelsen (2013b) att eftersom det finns tydliga samband mellan skolprestation och brottslighet (Baron, 2004) finns ett behov av att ge ett extra stöd till utsatta barn under skolgången. Det utifrån att skolan är den faktor som går att påverka till skillnad från t.ex. utländsk bakgrund, kön och erfarenheter från barndomen. Mot bakgrund i det ovan nämnda kan det därmed anses att ensamkommande pojkar har ett påtagligt stort behov av att få ett stöd i skolan för att minska risken för att bli utsatt för eller hamna i brottslig verksamhet. Några riskfaktorer som ligger till grund för att ungdomar kan bli utsatta för brott är bl. a. livsstil, socioekonomisk bakgrund, hälsa, ålder och kön (Socialstyrelsen, 2013b).

2.2 Brottsförebyggande arbete i skolan

För ensamkommande barn innebär skolan en plats för lärande och som en social arena (Backlund, Eriksson, Greiff, Nyberg & Åkerlund, 2014). Det framhålls av författarna att det fanns en tydlig strävan och prioritering gällande att lära sig svenska bland dessa barn och ungdomar. Det fanns en klar copingstrategi, där de gav uttryck för att satsa på skolarbetet. Vidare menar Backlund et al (2014) att utifrån barnens perspektiv var omgivningen relativt både omedveten och ointresserad av barnens styrkor och resurser. De framstod även som förbisedda i det svenska samhället.

Backlund et al, (2014) framhåller att det är ovanligt att ensamkommande barn har vänner med svensk bakgrund och att det verkligen finns en stor önskan att ha det. Trots det hade många accepterat det eftersom det ansågs vara mycket svårt. Utifrån det kan det bli än viktigare för bl.a. skolan att fundera kring hur det arbetar med integrering. Eftersom det enligt lag är skolplikt för alla barn som vistas i Sverige tillbringar också de allra flesta barn många timmar i skolan. Att få hjälp med att skapa relationer med svenska barn kan därmed uppfattas som relativt enkelt. Att få undervisning och stöd på sitt eget språk är något som ofta saknas i skolan (Backlund et al, 2014). Många gånger visar barnen upp sin självständighet genom att själva vara aktörer och ta upp sina resurser. En del tar själva ansvar för avgörande händelser i livet eftersom de saknar väsentliga relationer till andra människor.

Andersson (2001) menar att eftersom de allra flesta barn tillbringar mycket tid i skolan med personalen får skolan insyn i barns sociala hemmiljö. Utifrån det får skolan goda möjligheter att upptäcka barn med psykosocial problematik som ökar risken för kriminell utveckling. Det som kan vara riskfaktorer är vanligtvis egenskaper hos barn och förhållanden i barnets miljö som statistiskt innebär en signifikant ökad risk för kriminalitet.

BRÅ (2012) lyfter fram att i det brottsförebyggande arbetet har skolan en central roll. Skolan är en viktig och naturlig arena att genomföra brottsförebyggande insatser där målgruppen är ungdomar. Både enligt skollagen och diskrimineringslagen ska skolan förebygga kränkande behandling och diskriminering. Ett arbete som kan värderas likvärdigt med brottsförebyggande arbete kan vara det som sker utifrån likabehandlingsplaner och värdegrunder. Ett åtgärdande exempel som BRÅ (2012) framhåller kan vara gemensamma värdegrunder och ordningsregler. Syftet med åtgärderna är att skapa och påverka normer som ska underlätta för elever att bete sig bra mot varandra.

Att minska framtida brottslighet bland elever kan skolan också bidra med. BRÅ (2012) menar att detta arbete är inget som skolan behöver arbeta med själv utan kan med fördel samverka med andra professioner så som exempelvis socialtjänst och polis. Det utifrån att nya metoder och arbetssätt kan tillföras för att minska brott och problembeteenden i skolan. Detta arbete kan troligen även vända sig till brott som sker utanför skolan.

Christiansson (2014) lyfter fram att skolan är en viktig roll i integrationsarbetet. Något som har visat sig betydelsefullt för barnens motivation var skolan och boendets nära kontakt. Som i många andra kommuner runt om i landet har Kungsbacka introduktionsklass för nyanlända barn.

Christiansson (2014) talar om ett projekt i samverkan med skolan, ”Livskunskap-samhällsintroduktion”. Detta innebär en introduktion till det svenska samhället och kursen är indelad i teman exempelvis hemkunskap. Även detta kan verka brottsförebyggande beroende på vilka teman som tas upp men framförallt att det är åldersadekvat. Många av barnen kan på så vis få en ökad kunskap som är riktad specifikt efter ålder och därmed mer användbart och intressant.

Min uppfattning är att det saknas forskning kring skolans roll att arbeta brottspreventivt med denna målgrupp, vilket jag menar litteraturen ovan bekräftar. Det som däremot finns är det vad Sarnecki (2010) framhåller att unga män överlag är den grupp som är mest brottsutsatta och samtidigt står för den största brottsligheten. Länsstyrelsen (2016) lyfter fram en kartläggning som Stockholms stads ungdomsjour har genomfört av ensamkommande barn. Kartläggningen omfattar de ensamkommande barn och ungdomar som jouren stöter på i sitt uppsökande arbete i Stockholms riskmiljöer. Det som däremot framkom tydligt av kartläggningen var att social problematik, missbruk, kriminalitet och psykisk ohälsa var vanligt förekommande i gruppen. Det konstaterades att Sergels torg fungerade som en mötesplats för ensamkommande ungdomar. De har ett begränsat socialt nätverk och där träffade ungdomarna sina landsmän, vilket innebar en trygghet för dem. Utifrån den riskmiljö som Sergels torg utgör sammankopplat med sociala och/eller psykiska problem som eventuellt fanns hos ungdomarna i relation till tidigare bakgrund kan vara skadligt. Risken för ett missbruk lyfts därmed fram att vara stor. Länsstyrelsen (2016) framhåller utifrån polisens sammanställningar att en del av ungdomarna har blivit indragna i en kriminalitet och drar sig undan vuxenkontakt och myndigheter. Polisen menar att det är en knypunkt för ungdomar som har avvikit från boenden och kan där hitta kontakter som leder dem till en plats att sova på. På dessa platser kan det verkligen vara angeläget att på olika sätt arbeta brottsförebyggande.

Mot bakgrund i ovan nämnda kartläggning kan det på så vis i varje stad som har ett rikt mottagande av ensamkommande barn också ha några mötesplatser i likhet med Sergels torg, dock inte lika omfattande. En liknande sådan mötesplats som media har lyft fram kan vara Nordstan i Göteborg. Det som bör poängteras är att mindre städer, trots ett rikt mottagande av ensamkommande, framförallt boenden som ligger ute på landsbygden troligen inte innebär samma risk för problematik när riskmiljöer är färre och långt ifrån.

3. Teoretiska utgångspunkter

De teoretiska perspektiven som valts att användas för att vidare sträva efter förklaring och förståelse av problemformulering, syfte och frågeställningarna är social inlärningsteori och strainteorin. Här vill jag förtydliga val av teorier som jag menar kan fungera som redskap för att kunna förklara de kopplingar som enligt mig finns mellan resultatdelen och teorin.

3.1 Social inlärningsteori

Banduras (1977) social inlärningsteori är en allmän teori om mänskligt beteende som hänvisar till att kognitioner, beteende och miljön samverkar. Bandura menar att ett beteende styrs och regleras genom inre och yttre påverkan. Författaren framhåller att direkt upplevda konsekvenser på ett beteende leder till fortsatt eller avbrutet beteende i form av förstärkning eller bestraffning. Inom social inlärningsteori anses att nya beteendemönster kan uppstå genom upplevelse eller genom att observera andras beteenden. De vanligaste beteenden som individer har kommer från antingen medvetna eller omedvetna intryck från tidigare exempel från andra. Bandura (1977) lyfter fram fyra processer som är framgångsrika vid observerad inlärning. Individen måste först vara uppmärksam på det observerade beteendet som utförs. Beroende på miljön görs val av observationer och utifrån det som betraktas vara attraktivt och engagerande. Därefter måste individen kunna minnas det inlärda beteendet som observerats. Det innebär att individen som observerat minns beteendet i symbolisk form, om inte hela så delar av det observerade beteendet. Den tredje processen handlar om att observatören ska genom en symbolisk framställning av det inlärda beteendet kunna uppvisa

det på ett fysiskt sätt. Detta sker sannolikt med flera försök innan inlärt beteende uppvisas korrekt. Den fjärde och sista processen innebär att individen ska kunna återge det nya beteendet. Bandura belyser att inte alla observerade beteenden återges eftersom alla individer inte lyckas.

Akers och Jensen (2006) lyfter fram social inlärningsteori som en förklaring av förvärv, underhåll och förändringar i brottsligt och avvikande beteende, vilket omfattar sociala, icke-sociala och kulturella faktorer. Dessa faktorer påverkar både för att motivera och styra kriminellt beteende samt främja och försvaga anpassningen. De grundläggande påståendena inom teorin är att samma inlärningsprocess inom ramen för social struktur, interaktion och situation kan ligga till grund för både anpassning och avvikande beteende. Dock föreslår teorin att det mesta av kriminellt lärande och avvikande beteende är ett resultat av direkt och indirekt social interaktion utifrån närvaro och beteendet hos andra personer som direkt förstärker beteendet (Akers & Jennings, 2015; Akers & Jensen, 2006).

Social inlärningsteori innehåller fyra nyckelbegrepp; differentiell förstärkning, imitation, definitioner och differentiell association (Akers & Jennings, 2015; Akers & Jensen, 2006; Sellers & Winfree, 2010). *Differentiell förstärkning* innefattar operant betingning, förstärkning och straff. Detta innebär att en person kan i ett tillstånd framkalla tidigt av stimuli ett ofrivilligt beteende, såsom när livsmedel (stimuli) presenteras för en hungrig hund som därefter framkallar saliv (ofrivilligt beteende). I operant betingning leder ett frivilligt beteende till en efterföljande konsekvens. Typen av konsekvens bestämmer sedan huruvida ett ofrivilligt eller frivilligt beteende kommer att upprepas (Sellers & Winfree, 2010, s.3). Operant beteende som är förstärkt följs av en givande konsekvens (positiv förstärkning) eller genom upphörande av ett obehagligt tillstånd (negativ förstärkning) kommer att förstärkas. Operant beteende som bestraffas följs av en negativ konsekvens (positivt straff) eller genom upphörande av ett behagligt tillstånd (negativ straff) kommer att minska beteendet (Akers & Jennings, 2015; Sellers & Winfree, 2010). Akers hävdar att de konsekvenser som följer en individs beteende kan vara icke-sociala, i den meningen att de utgår från själva upplevelsen, t.ex. positiv upplevelse av att bruka narkotika. Men eftersom människor även är sociala varelser som interagerar med andra människor kan konsekvenserna av deras beteende vara socialt ursprung. På så vis kan ett givet beteende följas t.ex. genom uppmuntran eller hån från andra som interagerat. Inom social inlärningsteori är det sannolikt att avvikande beteende ökar då den sociala och icke-sociala förstärkningen överstiger den sociala och icke-sociala bestraffningen (Akers & Jennings, 2015; Sellers & Winfree, 2010).

Akers inkluderar *imitation* som en oumbärlig del av inlärningsmekanismen (Sellers & Winfree, 2010). Imitation förklarar engagemanget i beteendet efter en direkt eller indirekt observation av liknande beteende hos andra (Akers & Jensen, 2006; Sellers & Winfree, 2010). Huruvida eller inte beteendet kommer att gestaltas och imiteras av andra påverkas av egenskaper hos det observerade beteendet och dess konsekvenser (Sellers & Winfree, 2010, s.4). Inom den primära gruppen, särskilt föräldrar och vänner kan både avvikande och anpassat beteende finnas. Det kan också hittas i den sekundära gruppen av dem som har observerats i exempelvis media. I social inlärningsteori där individen exponeras av kriminella förebilder som överstiger de konventionella förebilderna är sannolikheten större för att ett kriminellt beteende imiteras. Det inom social inlärningsteori som framhålls med begreppet *definitioner* innebär i huvudsak, attityder, värderingar och riktlinjer som en person anser mer rätt eller fel, bra eller dåliga, önskvärt eller icke önskvärt, befogat eller obefogat, lämpligt eller olämpligt, ursäktlig eller ousäktlig, påverka deras egen sannolikhet för att delta i icke-överensstämmande eller överensstämmande beteende (Akers & Jennings, 2015, s.233; Sellers & Winfree, 2010). Exempel på ovan nämnda definitioner kan vara allmänna moralprinciper eller specifika handlingar som t.ex. kränkningar. Neutrala definitioner beskriver Akers som ett erkännande av ohederliga handlingar men genom motivering från individen anses lagen följas ändå (Akers & Jennings, 2015; Sellers & Winfree, 2010).

Begreppet *differentiell association* som används inom Akers social inlärningsteori är i huvudsak inriktad på vikten av samspelet individer har med sina jämlika och andra grupper så som grannar, lärare, lagen och andra auktoriteter (Akers & Jennings, 2015, s232; Akers & Jensen, 2006, s.38). Det samma gäller även inom de virtuella grupperna som förekommer via internet, massmedia och mobiltelefoner. Dessa interaktioner tros ge sammanhang där social inlärning sker. Framför allt bör en individ differentiellt associera med jämlika från grupper som har gynnsamma attityder till lagöverträdelse. Akers diskuterar inte enbart vikten av samverkan med kriminella eller avvikande grupper med jämbördiga, utan även den tid som tillbringas dem emellan. Tiden påverkar alltså förhållandet mellan de kriminella och ickekriminella associationerna som framhålls i gruppen.

3.2 Strainteorin

Ytterligare ett teoretiskt perspektiv som har använts är utifrån Strainteorin. Denna teori bygger på att det är samhällsstrukturen i sig som genererar till brott och är på så vis orsaken till att vissa människor utvecklar ett avvikande beteende med att begå brott (Flyghed & Estrada, 2007; Sarnecki, 2003). Teorin lyfter fram samhällets strävan efter social status och ekonomisk framgång som en bidragande orsak. Det finns vissa samhällsgrupper i samhället som har stora svårigheter att uppnå denna strävan och på så sätt skapas den frustration som nämns strain. Sarnecki (2003) menar att en individ som drabbas av strain kommer nödvändigtvis inte begå ett brott, dock ökar risken för kriminellt beteende.

Agnew (2015) lyfter fram två inriktningar inom strainteorin, klassisk och allmän. Inom kriminologin är ekonomisk status en central variabel och klassisk teori har utvecklats för att försöka förklara dess förmodade effekt på brottslighet. Den allmänna strainteorin ägnar även mycket uppmärksamhet åt detta. Både klassisk och allmän strainteori hävdar att fattigare människor är mer benägna att drabbas av vissa strain eller stressfaktorer. Inom den klassiska strainteorin läggs fokus på blockeringen av ekonomiska mål och viss förlust. Allmän strainteori fokuserar däremot på flera olika strain inklusive skola, familj, arbete, jämbördiga och problematik i grannskapet. Dessa strain leder till negativa känslor i form av ilska och frustration, vilket i sin tur skapar tryck för att justera åtgärder (Agnew, 2015; Baron, 2004). För vissa individer leder det på så vis till brott. Agnew (2006, 2015) menar att dessa individer kan ägna sig åt brott som gynnar ekonomin för att uppnå de ekonomiska målen, slåss för att få ut sin frustration eller använda droger för att må bättre.

Liksom andra kriminologiska teoretiker såg Merton brott som ett socialt fenomen (Sarnecki, 2014). Han menade att med anledning av den stora fokuseringen på att uppnå livsmål var orsaken till uppkomsten av sociala problem och kriminalitet i samhället. Merton studerade det amerikanska samhället, vilket bestod av stora skillnader även inom medelklassen där värderingar egentligen borde vara likvärdiga gällande livsmålen utifrån att de lever i samma samhälle (Agnew, 2015; Sarnecki, 2014). Trots det visade det sig att möjligheterna till att uppnå målen var snett fördelade. Dessa motsättningar mellan mål och medel menade Merton kan leda till strain, vilket i sin tur ökar risken för ett avvikande beteende hos de individer som har det sämst i samhället (Flyghed & Estrada, 2007; Sarnecki, 2014). Agnew (2015) framhåller att även om inte det enda målet i Amerika handlar om den ekonomiska statusen läggs det ändå speciell vikt utifrån den ekonomiska statusens framgång. Medan människor på alla ekonomiska nivåer uppmuntras att sträva efter ekonomisk framgång i form av exempelvis ett välbetalt arbete eller en bra utbildning har fattiga personer mer problem att uppnå det på laglig vis. De personerna från lägre skiktet är bl.a. sämre förberedda för skolan, går i sämre skolor, har inte råd att vidareutbilda sig och saknar behörigheter för att kunna få ett bra arbete. Detta resulterar i att fattiga personer är mer benägna att uppleva målblockering och negativa känslor, vilket vissa hanterar genom brott (Agnew, 2015).

Strain framhåller Merton som ett tillstånd hos en individ utifrån frustration som är orsakad av att förmågan saknas med att uppnå de mål som är etablerade och strävas efter. Merton lyfter fram fem olika strategier för att hantera strain. *Konformiteter* är i huvudsak de individer i ett samhälle där

mål och medel väl stämmer överens med varandra (Sarnecki, 2014, s.180). Sarnecki (2014) menar på så vis att risken för brottslighet uppkommer hos dessa "lyckade" individer, är relativt liten. *Innovation* är ännu ett begrepp som lyfts fram. Detta begrepp handlar om de individer i samhället som håller kvar vid de etablerade målen men saknar medel för att uppnå dem (Flyghed & Estrada, 2007; Sarnecki, 2014, s.181). Det kan vara de individer från det lägre skiktet som inte riktigt klarar av att uppnå de sociala och ekonomiska kraven som förväntas i det etablerade samhället eftersom de själva saknar möjligheter att avancera. Sarnecki (2014) framhåller att denna typ av strain kan förekomma hos invandrare i Sverige. Det utifrån brist på språkliga och kulturella kunskaper samt eventuell diskriminering som de kommer i kontakt med bland den övriga befolkningen, och som de inte klarar av att nå upp till. Med anledning av detta finner individerna andra sätt att uppnå de etablerade målen med andra medel, vilket innebär innovation. Detta i sin tur kan leda till brott för att kompensera de ekonomiska brister som finns och därefter kunna få en likvärdig standard som övriga i samhället.

Ritualism är ytterligare en form av strain som diskuteras, där gruppen individer är dem som har förlorat målen men använder samhällets etablerade medel. Vanligtvis utvecklas ingen direkt kriminalitet inom denna grupp, dock följer dessa individer slaviskt lagar och regler utan att ta hänsyn till konsekvenserna för andra individer (Sarnecki, 2014, s.181-182). Den minst vanliga formen är *tillbakadragande*. Dessa individer är de som står utanför samhället och är utan både mål och medel. Medlen som används för att uppnå målen är inte accepterade av övriga i samhället, vilket kan innebära brottslighet för att finansiera exempelvis ett missbruk av något slag (Agnew, 2015). Till denna grupp hör individer som är missbrukare eller andra socialt utslagna människor i samhället samt sektmedlemmar. Beroende på vad individerna har för mål och målen i så fall kan tillskrivas ligga utanför samhällets acceptans, exempelvis ungdomsbrottslighet där det utövas våld för att vinna respekt (Sarnecki, 2014, s.182). Den sista formen som framhålls gällande anpassning är *uppror*. Dessa individer och grupper är de som aktivt gör motstånd mot de rådande normsystem och samhället, vilket gäller både mål och medel. De vill skapa en ny social ordning och nöjer sig på så vis inte med att stå utanför samhället. Mot bakgrund i detta kan det innebära att individerna bryter mot lagen för att kämpa för samhällsförändring. Kriminalitetens orsaker beror på olikheterna mellan samhällets etablerade mål och de förutsättningar som finns för individer för att kunna uppnå dem (Sarnecki, 2014, s.183). Fattigdom eller andra svårigheter och problematik behöver inte nödvändigtvis innebära en ökad risk för kriminalitet. Däremot kan fattigdom i relation till samhällets etablerade normer leda till strain som i sin tur ökar risken för avvikande beteende eller kriminalitet.

På senare tid har det framkommit att individer inte enbart bedömer sina ekonomiska förhållanden vad gäller mål som är kulturella eller utifrån standard utan också genom att jämföra sig med andra ifrån samma referensgrupp. Agnew (2015) menar att det finns en viss oenighet gällande vilka val som gör gällande referenser men det antas vara i form av grannar, vänner och klasskamrater, i alla fall jämlika. Strategier för brott är mer sannolikt när strainutsatta individer har ett svagt engagemang till legitima normer, skyller sin strain på andra, förknippar sig med andra kriminella och har de färdigheter och möjligheter som krävs för att delta i brott. Fattiga individer är mer benägna att ha dessa egenskaper, delvis på grund av den strain som upplevs bidrar till den.

Agnew (2015) framhåller att strain kan orsakas av de svårigheter som förvärrar för individen att nå de önskade målen. Det kan handla om att förlora saker som värdesätts, så som familjemedlemmar och vänner, samt materiella tillhörigheter. Strain kan även förekomma om individen blir behandlad på ett negativt sätt av andra exempelvis fysiskt eller verbal misshandel av kollegor, arbetsgivare eller familjemedlemmar. Inom teorin anses det att vissa strain mer sannolikt leder till brott än andra (Agnew, 2015). Det beror i huvudsak på om de genererar i starka negativa känslor men också orättvisa som framhåller stark ilska (Agnew, 2015; Baron, 2004). Teorin lyfter också fram att vissa individer är mer benägna att hantera strain på grund av brott. Att begå brott är

mer sannolikt bland dem som har sämre kompetenser och resurser så som bristande sociala färdigheter och otillräcklig problemlösningsförmåga. Risken är större hos dem som inte har något direkt socialt stöd i form av familj, vänner eller annat socialt nätverk, det kan även handla om dålig skolprestation, arbetslöshet eller att bråka med sina föräldrar (Baron, 2004). Ytterligare en riskfaktor för kriminalitet är hos de individer som umgås med kriminella och har låg impuls kontroll.

3.3 Sammanfattning av teoretiska utgångspunkter.

Mot bakgrund till studiens problemformulering gällande de stora antal ensamkommande pojkar som kommit till Sverige har samhället och skolan en stor betydelse för hur samhällsinformation ges för att kunna ge dem rätta förutsättningar. Ovanstående teorier kommer att användas och kopplas till studiens syfte om hur pedagogerna i skolan arbetar förebyggande för att ensamkommande pojkar inte ska hamna i eller bli utsatta för brottslighet. Teorierna kommer även att användas för att sträva efter att förstå och förklara på vilket sätt skolan bidrar till formandet av sociala färdigheter såsom normer och värderingar. För att få besvarat frågeställningar så som hur skolan förmedlar färdigheter för att i framtiden preventera ett kriminellt beteende samt öka deras psykiska välmående kommer båda teorierna att tillämpas.

4. Metod och material

Denna studie är upplagd som en kvalitativ studie, där materialet samlades in med hjälp av observation och intervjuer, vilket Bryman (2008) menar är ett passande upplägg för att kunna besvara mitt syfte, frågeställningar och den sociala miljö som ska studeras. En kvalitativ observationsstudie har genomförts (Bryman, 2013). Metod har valts i likhet med vad Marshall och Rossman (2006, s.98) lyfter fram utifrån en lämplig metod vid klassrumsstudier då forskaren ska observera och anteckna komplexa beteende, vilket innebär att den kan användas för att upptäcka interaktioner i olika sociala sammanhang. Studien har en etnografisk ansats, som syftar till att försöka förstå och förklara samtiden (O'Reilly, 2009). Avsikten har därmed varit att skriva om hur skolan förmedlar sociala färdigheter som kan förekomma i den "svenska" kulturen till ensamkommande pojkar. Genom observation och fältarbete framkommer det hur människor agerar informellt och spontant (Bates, 1996). Deltagandet ger således en inblick i ämnen som annars kan glömmas att nämnas eller normalt sett inte vill diskuteras. Mot bakgrund till detta kan det genom studien belysa vikten av den samhällsinformation och de sociala färdigheter utanför de grundläggande teoretiska kunskaper som förmedlas i skolan till ensamkommande pojkar, vilket inte tidigare har nämnts eller diskuterats.

4.1 Urval

Eftersom studien ämnar att studera hur skolan bidrar till samhällsinformation och sociala färdigheter, har två olika skolor i två olika kommuner observerats. För att samla in det material som var av intresse observerades språkintruktionsklasser med elever som innefattade ensamkommande pojkar i två olika skolor i Västra Götalandsregionen. Studiens deltagare har baserats på ett bekvämlighetsurval eftersom jag som forskare till viss del har valt ut lämpliga deltagare. Jag tog kontakt via e-mail med flera rektorer på ett flertal skolor som för mig var kända. En kort presentation om studiens syfte och genomförande gjordes. Det slutgiltiga valet gjordes utifrån den skolan som gav snabbast återkoppling på mail, samt utifrån personkontakt med rektor på en av skolorna. Med hjälp av rektor och samordnare på den första skolan valdes en lämplig klass ut som jag fick följa. På den andra skolan fick jag möjlighet att själv välja och utgick därför utifrån att klassen skulle vara så likvärdig som möjligt med tidigare klassen som observerats. Det utifrån språkkunskaper i det svenska språket.

De utvalda skolor som studerats har både en del likheter samt en del olikheter. En av skolorna är mindre och består sammanlagt av 50 elever varav 37 elever är nyanlända. Den andra skolan har relativt många elever, ca:1100 varav 220 är nyanlända elever. Båda skolorna är gymnasieskolor

eftersom pojkarna åldersmässigt är adekvat, dock inte kunskapsmässigt. De två skolorna har både en rektor samt en skolsköterska. Den ena skolsköterskan var dock inte stationerad på skolan utan fanns på plats en dag i veckan. Endast den ena skolan hade en samordnare och en kurator som är specifikt riktade till de nyanlända eleverna. Den andra skolan hade tillgång till skolsköterska en gång per vecka, kurator fanns inte att tillgå. De professioner som har intervjuats utifrån semistrukturerade intervjuer (Bryman, 2013) vid ett tillfälle var skolsköterskorna och kuratorn. De pedagoger som har ingått i observationerna har intervjuats efter de lektionstillfällena som de har undervisat, dock var det inte alltid möjligt att genomföra efter exakt varje lektion utan utfördes i vissa fall med en intervju som sammanfattade dagens lektioner, med minst en om dagen.

Upplägget har varit att jag under två veckor har följt de två aktuella klasserna vid fem olika skoldagar vardera på de två olika skolorna. Jag har utöver det gjort en intervju med en skolsköterska på annan plats än den aktuella skolan. Det både utifrån den tidsbrist som skolsköterskan tillbringade på skolan men även av bekvämlighetsskäl. De andra två intervjuerna med kurator och skolsköterska har gjorts under den veckan observationerna gjordes samt på plats.

4.2 Presentation av studiens skolor

Nedan kommer en presentation över skolornas område och fysiska miljö därefter beskrivs klassen som grupp och slutligen beskrivs klassens schemaupplägg samt de pedagoger som de möter.

Skola 1: är lokaliserad relativt centralt i en mellanstor stad i Västra Götaland. I det närliggande området finns det bostäder, skolor, bensinstationer, korvkiosk samt matbutiker. Den kommunala skolan ligger på en plats som är belägen genom att med enkla sätt ta sig gående, via cykel och buss. De elever som går på skolan bor inte alltid i kommunen utan kan även komma ifrån grannkommuner. Skolan har flera program med olika inriktningar att erbjuda så som praktiska samt teoretiska program i form av bl.a. bygg, restaurang, samhäll, el, estetisk, språkintrödn, vilket är det största programmet. Eleverna är indelade i olika klasser A-D, med utgångspunkt kunskaper i det svenska språket samt de sammantagna kunskaperna. Engelska erbjuds till en början i en grupp, oavsett kunskaper i språket. Eleverna blir där erbjudna prov som därefter avgör vilken grupp de senare ska ingå i. Byggnaden är byggd under 1970-talet men har under åren byggts ut och renoverats. Byggnaden byggdes med syfte att vara en skola och har endast använts som det. Skolan har både en matsal och ett café. Den klass som jag har följt har bestått av 17 elever varav 8 var pojkar. Den tid eleverna har befunnit sig i Sverige varierar mellan 6-9 månader. På den aktuella skolan har de flesta gått ca 4 månader. Gällande schema har de till större delen svenska som andraspråk och utöver det har eleverna även engelska, matematik, idrott, musik, modersmål, mentorstid, slöjd och bild. De undervisande pedagoger som hade behörighet var svenska som andraspråk, engelska samt två matematiklärare. Samtliga pedagoger är erfarna pedagoger och har arbetat under många år inom sitt yrke. Vad gäller hur länge de har arbetat med nyanlända varierar men i stort är erfarenheten inte så lång.

Skola 2: är lokaliserad i ett industriliknande område i utkanten av en mindre ort i Västra Götaland. Det finns i det närliggande området en skola, matbutik, bostäder, korvkiosk, och en bensinstation. Den kommunala skolan är placerad så att det är lätt att tas sig både med kommunala förbindelser samt vid gång. Elever kommer både från kommunen och grannkommuner. Det som erbjuds är således praktiska och teoretiska program, bygg, fordon, barn och fritid, vård och omsorg samt språkintrödn. Även på denna skola är språkintrödn det störta programmet. På liknande sätt som skola 1 har eleverna delats in i klasser A-D utifrån språk och övriga teoretiska kunskaper. De elever som har någon form av engelskakunskaper har det med sin klass, resterande elever har då svenska som andraspråk. Skolbyggnaden byggdes under tidigt 1980-tal och har under åren haft många olika verksamheter i lokalen som bl.a. klädbutik, danslokal, m.m. Det har inte gjort några större renoveringar under åren. Dock finns det i skrivande stund olika förslag om utbyggnad och renovering samt en ökad aktivitet på skolan. Det finns i byggnaden ett stort gemensamt

utrymme som nyttjas av samtliga elever och lärare. På skolan finns det ingen matsal eller café att besöka. Eleverna går däremot till den närliggande grundskolan och äter. Den specifika klass som jag har följt bestod av 11 elever varav 10 var pojkar. Pojkarna har befunnit sig i Sverige på olika tid mellan 4-9 månader. Samtliga elever inom språkintrödn har gått på skolan i 4 månader eftersom verksamheten då flyttades dit. Tidigare har programmet funnits på en annan skola, på annan ort. Eleverna hade till större delen svenska som andraspråk på sitt schema men de hade också andra ämnen så som, engelska, matematik, samhällskunskap, hälsa, kultur, och idrott. Elevernas undervisande pedagoger med behörighet var engelska, samhällskunskap, svenska som andraspråk och hälsa. Det fanns en spridning på yrkeserfarenhet och sammantaget hade det ingen längre erfarenhet av att undervisa nyanlända elever.

4.3 Observationer i skolmiljö

Något av det svåraste och samtidigt det mest viktiga med denna metod är att få tillträde till den miljö som ska studeras menar Bryman (2008). Utifrån den yrkesbakgrund och förförståelse som studiens författare har, bidrog till tillträde till samtliga miljöer som observerats. Hade författaren inte haft kontakter eller varit en för dem "känd" person på de skolor som studerats hade troligen miljön varit svår att få access till. På så vis minskar risken till att behöva tjata och försöka med övertalning som Bryman (2008) lyfter fram är ett vanligt förekommande problem vid metodval av observation. Det som däremot har tagits i beaktning var att inte fullt ut berätta vad som skulle studeras. Det utifrån vad Bryman (2008) tar upp gällande att underlätta och minska en laddad process. I en organisation som skola har många kontakter stötts på under tiden som studien har skett. En svårighet med att vara observatör i skolan var att det inte fanns en naturlig roll för mig där som den O'Reilly (2009) framhåller, eftersom jag annars inte deltar eller befinner mig i klassrummet vid undervisning. Bryman (2008) menar att alla personer behöver inte vara medvetna om forskarens roll.

I denna studien har det uppstått vissa svårigheter kring min roll som forskare på båda av skolorna som studerats, vilket jag hanterade genom att endast berätta i stora drag vad jag studerade och inte specifikt för att riskera en påverkan av materialet. Det mot bakgrund till att jag har en relation till flera, både vuxna och barn i form av boendehandledare och förälder till barn där tidigare klasskamrater går på en av skolorna. Endast enkla anledningar, så som varför jag har varit på skolan har därför getts till både elever och lärare, men inte exakt om vad som studerats. Jag har bl.a. informerat om att jag är där med anledning av ett skolprojekt men inte att det är specifikt ensamkommande barn som grupp som studeras. Det utifrån etiska aspekter för att skydda de barn som ingår i studien till att inte bli utsatta eller utpekade negativt. Att informera pojkarna om att de ingick i en studie just för att det var ensamkommande hade jag troligen istället utsatt dem för onödigt lidande och tvivel. Utifrån vad Bryman (2008) framhåller kan skolan som organisation känna en misstänksamhet och uppleva att författaren kontrollerar dem. Därav ytterligare en anledning till att jag valt att inte vara för informativ om studien.

4.4 Intervjuer

Studien har även använt sig av intervjuer som ett komplement till observation. Det i likhet med vad Bryman (2008, 2013) lyfter fram kring ostrukturerade intervjuer utifrån att intervjuerna liknar mer ett vanligt samtal och att det på så vis blir mer flexibla. Intervjuns utformning har styrts beroende på hur observationen innan har sett ut men vissa frågeställningar har ändå följts för att få en viss kontinuitet i intervjuerna. I likhet med vad Bryman (2013) tar upp har en intervjuguide använts och det utifrån att frågorna har varit mer på ett informellt sätt och ordningsföljden på frågeställningarna har varierat mellan intervjuerna. Ytterligare en aspekt att beakta är utifrån hur intervjupersonen uppfattar och förstår bl.a frågor men också hur hen upplever vikten med en förklaring och förståelse av händelser, beteende och mönster (Bryman, 2008). Det berodde alltså på hur pedagogen hade uppfattat lektionstillfället och på så vis ville utveckla det. Intervjuerna följde därmed heller inte bokstavligt ett schema eftersom intervjuerna är ett komplement och tog upp det som hade skett

under observationerna. Bryman (2008) framhåller att det är av stor vikt hur genomförandet av intervjun utförs och det var därför betydelsefullt för mig att reflektera kring min egen roll under själva frågeställningarna. Det var på så vis viktigt att visa mitt intresse för lektionen och inte uppvisa någon stress vid intervjun trots att jag många gånger visste att tiden för själva intervjun var knapp då det snart därefter väntades en ny lektion. När intervjuer genomfördes på skolsköterskorna och kuratorn var det utifrån det som Bryman (2013) lyfter fram som semistrukturerade intervjuer. Ett frågeschema har använts som var väl känt av mig som intervjuare och även utifrån dessa frågeställningar har ordningsföljden varierat (Bryman, 2013). Ytterligare frågor har också ställts under dessa intervjuer när det har funnits funderingar kring svaren. Samtliga intervjuer har spelats in med hjälp av en mobiltelefon.

4.5 Tillvägagångssätt

Gällande praktiska aspekter kan det vara bra att reflektera kring i vilken ordning observation och intervju bör utföras menar Widerberg (2009). Eftersom lektionstillfällen studerats utifrån innehåll kan det finnas en risk att ge för "mycket" information innan observation som kan påverka resultatet. Widerberg (2009) menar vidare att vad som uppges ska studeras påverkar också hens agerande. Det har därför ansetts lämpligast att utföra intervju efter observation för att minimera påverkan av resultatet.

Observationerna har ägt rum under vissa veckor men hade det funnits möjlighet hade jag inte anmält min ankomst i förväg utan dykt upp oanmäld. Detta med syfte för att minska påverkan främst till pedagogerna för att de inte skulle ha förberett sina lektioner på ett annat sätt än vad det hade gjorts annars, omedvetet eller medvetet. Nu var detta inget som fullt ut var möjligt utan jag var tyvärr tvungen att boka in specifika dagar som jag observerade klasserna.

Författaren har agerat utifrån det som Bryman (2008) och O'Reilly (2009) lyfter fram som fullständig observatör, men det endast i vissa fall under observationerna i klassrummen. I övrigt har jag agerat som deltagare som observatör (Bryman, 2008; O'Reilly, 2009) eftersom ett samspel många gånger har skett och jag i huvudsak har samspelat i den miljö som studerats. Charmaz (2006) menar att etnografer är mer benägna att delta än att observera eftersom syftet är att förstå något ifrån insidan, snarare än att försöka se in från utsidan. Det kan på så vis ha en förklaring till varför jag hellre ville komma in i gruppen och delta bland pojkarna än att endast observera. Detta uppstod ibland när pojkarna visade en nyfikenhet och frågade mig om olika saker eller bad om hjälp med någon uppgift. O'Reilly (2009) menar att det inledande skedet av deltagande som observatör är oftast det svåraste. Detta var inget som jag upplevde på någon av de två skolor som jag studerade. Däremot uppstod det en hel del missförstånd som O'Reilly (2009) lyfter fram kan uppstå, men det var dock svårt att avgöra vad detta berodde på, troligen språket. Bryman (2008, 2013) och O'Reilly (2009) för även en diskussion kring aktiv eller passiv deltagare. Detta är något som jag också har förhållit mig till, vilket varierade beroende på pedagogens upplägg av lektion. Bryman (2008, 2013) menar att det många gånger kan upplevas som att det inte finns något annat val än att delta aktivt, vilket även uppstod för mig vid ett flertal tillfällen. Vid dessa tillfällen berodde det oftast på att pedagogen ville ha med mig i en diskussion eller bara höra min åsikt. Deltagarna kan uppfatta att det inte finns ett engagemang hos observatören om inte viss deltagande finns och därmed heller ingen trovärdighet. Dock har jag varit så lite aktiv som möjligt under lektionerna för att minimera påverkan bland deltagarna. Däremot under raster och andra schemalediga aktiviteter fanns givetvis ett aktivt deltagande i form av samtal från mig. I likhet med vad O'Reilly (2009) för fram blev jag mer aktiv som forskar ju längre tiden gick i strävan efter att få svar på mina frågor.

Under själva observationerna fördes fältanteckningar på liknande sätt som dem Bryman (2008) framhåller. Anteckningarna var nämligen på så vis relativt detaljerade sammanfattningar av olika beteenden och skeenden utifrån mina egna reflektioner kring dem. Bryman (2008) tar upp flera punkter gällande fältanteckningar som jag på ett liknande sätt har följt. Alla intryck som jag

uppfattade vara av intresse för studien har jag på så vis skrivit ner så fort som möjligt oavsett hur korta det varit i observationsguiden. Anteckningarna har i motsvarighet till det O'Reilly (2009) diskuterar, gällande reflektion samt bearbetas samma dag efter varje observation i form av observationsschema. Det utifrån de insamlade iakttagelser av egenskap som deltagande observatör (O'Reilly, 2009). För att det inte skulle uppstå funderingar kring vad anteckningarna syftade på har de varit levande och tydliga från början. Noteringarna har också varit utförliga och när jag har varit tveksam över något har även det skrivits ner. Bryman (2008) menar att strategier bör utformas för att människor inte ska känna sig observerade hela tiden, om observatören konstant är synlig med penna och anteckningsblock. Detta har troligen inte varit något större problem när jag har studerat lektionstillfällena och det blev på så vis inte anmärkningsvärt att vara synlig med ett anteckningsblock. Däremot vid andra tillfällen som inte var på schemalagd tid använde jag mig av att anteckna i min mobiltelefon. Detta var något som jag själv inte upplevde var något uppseendeväckande eftersom de allra flesta använder mobiltelefon idag.

4.6 Validitet

De faktorer som påverkar studiens validitet måste övervägas menar Denscombe (2004, s.123). Med andra ord är det viktigt att vara medveten om under vilka omständigheter observationen görs. Detta visade sig speciellt kring pojkarnas psykiska mående då det varierade väldigt utifrån närvaron i skolan, vilket jag på så vis fick ta hänsyn till. Jag har strävat efter att fokusera på de viktigaste frågorna i studien för att uppnå en hög validitet och belysa det som har undersökts, vilket framförallt innebar hur pedagogerna i skolan bidrog med samhällsinformation och sociala färdigheter (Denscombe, 2004, s.126). Eftersom studien har använts och vilar på en erkänd arbetsmetod (Bryman, 2008) vad gäller observationer och intervjuer har studien varit konsekvent vad gäller tillförlitlighet och validitet i de olika observationstillfällena. Med anledning av att efterföljande intervjuer har utförts vid observation kan en så kallad triangulering anses ha förekommit vilket ökat studiens validitet (Denscombe, 2004 s.184). En annan viktig aspekt som jag också har tagit hänsyn till gällande validiteten är hur förförståelse, tidigare forskning och teori använts på bästa sätt för att reflektera kring det som jag undersökt i form av bl. a. beteende, attityder och psykiskt mående (Agnew, 2015; Sarnecki, 2014, Akers & Jennings, 2015; Sellers & Winfree, 2010; Eriksson & Greiff, 2014, Goodman, 2004; Stretmo & Melander, 2013; Wernesjö, 2014). Genom att sträva efter att ha reflekterat data utifrån situationernas verklighet kan validitet ha uppstått (Denscombe, 2004, s.128). Jag har därmed eftersträvat att beskriva observationerna så tydligt som möjligt för att försöka uppnå en exakthet av observationerna. Validiteten av den insamlade informationen återspeglar det som anses vara äkta och inte påhitt eller missuppfattningar. Dock är det svårt att med exakthet uttala sig om hur deltagarna/pojkarna upplevde det i alla situationer eftersom inga intervjuer utfördes efter varje observerad information som getts eller efter uppvisat beteende från pedagogerna (Denscombe, 2004, s. 128). Trots det kan ändå validiteten anses vara god på grund av att förförståelse, tidigare forskning och teori som (Agnew, 2015; Sarnecki, 2014, Akers & Jennings, 2015; Sellers & Winfree, 2010; Eriksson & Greiff, 2014, Goodman, 2004; Stretmo & Melander, 2013; Wernesjö, 2014) stämde väl överens och återspeglade undersökningen. Gällande överförbarhet är även det svårt att uttala sig om eftersom studien har undersökt beteenden på individer och på så vis blir svårt att tillämpa i andra sammanhang (Bryman, 2008).

4.7 Etiska överväganden

Att utföra kortare intervjuer kan vara ett bra komplement till observationer i likhet med vad Widerberg (2009) tar upp för att kunna kommentera den bild som fåtts under observationen. På så vis kan personen som har observerats ge sin bild av observationen samt förhålla sig till den bild som hen tror har fåtts. Mot bakgrund till det ovan nämnda kan det därmed vara till en fördel av etiska skäl att efter varje lektion ha utfört en intervju eller ett kortare samtal med den pedagog som ansvarat för den observerade lektionen. På så sätt fick pedagogen möjlighet till att förklara varför

den sa och handlade som hen gjorde. Tidigare har nämnts att Bryman (2008) lyfter fram att det kan uppstå en misstänksamhet hos organisationen vid forskares närvaro samt att personalen kan vara orolig för att information kommer fram till sin chef. Det kan innebära att pedagogerna själva upplever att det inte har utförts sitt arbete korrekt och blir på så vis oroliga att det lyfts vidare. Även detta kan ha minskats vid användandet av intervju och samtal efter observationstillfället. För att inte väcka denna misstänksamhet har jag svarat så tydligt som möjligt på alla frågor som har uppkommit både till elever och lärare. Att studien handlar om bl.a. brottprevention var inget som jag framhöll på ett tydligt sätt till eleverna eftersom en misstänksamhet eventuellt kunnat uppstå. Det utifrån att ordet brott kan innebära en negativ inverkan på pojkarnas syn både på mig som forskare och på studien.

Det kan finnas både för och nackdelar med att vara en igenkänd person på de platser som studerats. Finns en tidigare positiv bild av en person kan det troligen innebära något positivt och inge en trygghet, speciellt kan detta antas vid den grupp av ensamkommande pojkar som observerats. Det utifrån att upplevelsen finns om att pojkarna inte litar på vuxna (Thom Olin & Balint, 2014) samt myndighetspersoner. Det som istället kan vara en nackdel var att pojkarna troligen undrat varför jag nu befann mig i en helt annan miljö och kan på så vis ha blivit misstänksamma. För att undvika den stress och obehag som Denscombe (2004, s.217) lyfter fram har inte själva ämnet som kriminologi lagts fram utan istället har information getts om att studien handlar om att undersöka så att pojkarna har det bra i skolan. Trots det anses inte någon falsk information framställts utan endast den som har varit nödvändig. (Denscombe, 2004). Även här har det varit viktigt att reflektera kring hur jag förhöll mig och hur mycket information som gavs. Det som troligen var mest fördelaktigt var att ge så lite information som möjlig om vad som skulle studeras för att minimera risken för påverkan av resultatet. Dock var en tydlig presentation från pedagogen av mig nödvändig för att minska missförstånd och osäkerhet hos eleverna.

Utifrån Vetenskapsrådet (2002, s.6) etiska bestämmelser kring samtyckeskravet, konfidentialiteskravet, nyttjandekravet och informationskravet har rektorer och pedagoger fått information. Det mot bakgrund till att dessa krav gäller för alla studier som involverar människor. Eftersom ingen av barnen var under 15 år har inte medgivande från vårdnadshavare/god man begärts, som annars är rekommendationerna (Vetenskapsrådet, 2002, s.9). I likhet med det som Denscombe (2004, s.225) diskuterar kring samtycke för utsatta medlemmar i samhället har även denna studie tagit hänsyn till. Eftersom det fanns stora brister i språket kring de flesta elever och att det på så vis var mycket svårt att med säkerhet kunna säga att det verkligen förstod innebörden av att vara deltagare i en studie har lärare och rektorer varit dem som stått för samtycket, vilket Denscombe (2004, s.226) föreslår kan ta på sig den rollen.

5. Analys och resultat

Utifrån de frågor som jag har formulerat för denna studie använder jag intervjuer och fältobservationer i skolmiljö för att identifiera och beskriva situationer där pedagogers bidrag till samhällsinformation samt sociala färdigheter som förmedlas till ensamkommande pojkar i skolan. Jag har även haft för avsikt att hitta och beskriva hur skolan går tillväga för att öka deras psykiska välmående och förebygga ett beteende som kan leda till både att begå och bli utsatt för brottslighet. De teorier som valts menar jag är relevanta i min strävan efter att förklara studiens resultat. Detta då de underbygger mina antaganden och slutsatser som jag kommit fram till, bl.a kring förmedling av värderingar och attityder. Datamaterialet består av observationer i klassrum riktat till en grupp specifika elever samt intervjuer från pedagoger, skolsköterskor och kurator. Ett fåtal observationer har även förekommit i det "fria" rummen så som café samt i korridoren på rasterna. Observationerna har skett genom att följa elevernas skolschema under en vecka på de två skolorna med sammanlagt 55 timmar. Åtta av de utvalda observationstillfällena har varit 40 minuter långa, ett tillfälle har varit 90 minuter långt. Under samtliga observationer har eleverna haft tillgång till

mobiltelefoner, datorer har förekommit på en av skolorna. Pojkarna har befunnit sig i för dem kända klassrum. Eleverna var kända för varandra, med undantag från en situation. Undervisning har skett både av manliga och kvinnliga pedagoger, med varierande yrkeskompetens. De elever som har deltagit under observationerna på lektionstid har varit 1-17 stycken, av båda könen.

Data har analyserats i likhet utifrån de fem steg som Denscombe (2009, s.369) lyfter fram, förberedelse av data, förtrogenhet med data, tolkning av data, verifiering av data och presentation av data. Precis som Denscombe (2009, s.372) framhåller har även jag pendlat mellan dessa stegen i analysarbetet. Jag har förberett data genom att föra in fältanteckningarna i observationsschema utifrån olika kolumner. Därefter har jag gått igenom data gång efter annan för att söka efter mönster. Data har också gått igenom för att försäkra att inte anteckningarna har förts in i fel kolumn. De kategorier som har använts i observationsschemana har varit utifrån frågeställningarna, alltså samhällsinformation, sociala färdigheter och psykiskt välmående. De koder som har används systematiskt genom alla observationer är exempelvis undervisande pedagog, elevantal, närvaro, komma i tid, uppfattning av emotionell upplevelse, m.m. Därefter har tolkningar och sökande efter samband gjorts utifrån kategorier och koder (Denscombe, 2009, s.374). Gällande objektiviteten i studien vilar analyserna på forskarens subjektiva upplevelser av sambandet utifrån datamaterialet. Data har presenterats genom att beskriva olika situationer som har observerats och strävat efter att förmedla de "mjuka" värdena i situationerna. Den data som har valts ut att presenteras har haft sin grund i studiens syfte och frågeställningar. Sambandet mellan de olika situationerna har varit avgörande och visat på mönster som vuxit fram under tiden som studien pågått (Denscombe, 2009, s.374).

5.1 Samhällsinformation

Integrationsverket (2006) har tillsammans med Sveriges Kommuner och Landsting, Skolverket, Socialstyrelsen, Försäkringskassan, Arbetsmarknadsverket, Migrationsverket och Myndigheten för skolutveckling tagit fram nationella mål och delmål för introduktion för nyanlända under den första vistelsetiden i Sverige. Detta innebär för ensamkommande pojkar att samhällets insatser ska riktas på att ge dem förutsättningar till utbildning, egen försörjning och delaktighet i samhällslivet. Det som därmed kan innefattas i samhällsinformation är det Integrationsverket (2006) framhåller vad gäller de kunskaper en individ bör ha om det svenska samhället. Individerna ska förstå och ha kunskaper om de grundläggande demokratiska värderingar som finns i samhället, barns rättigheter, människors lika rättigheter, demokratisk samhällsutveckling, jämställdhet mellan könen samt de skyldigheter och möjligheter individen har (UNICEF Sverige, 2014, kap. 17, 29 & Integrationsverket, 2006). Nedan följer tre olika situationer som kan visa på skolans bidrag till denna information, med hjälp av pedagogerna.

Situation 1

Pedagogen tar upp ganska omgående på dagens första lektion (mentorstid) att hen samma morgon hade läst en artikel som hen ville förmedla till dem. Artikeln handlade om att det var på grund av den stora flyktingströmmen till Sverige som det fanns en lärarkris. Pedagogen talar om för eleverna att det inte alls stämmer för det var ett problem som redan fanns innan alla flyktingar kom till Sverige. Hen beskriver skillnaden mellan en pedagogs roll i Sverige jämfört med de länder som eleverna kommer ifrån, utifrån exempelvis att pedagogerna i Sverige inte har samma auktoritet som förekommer i deras länder. Hen förklarar hur det är att vara lärare i Sverige idag och att det under åren har förändrats till det sämre. Pedagogen beskriver att i Sverige idag anser lärarna själva att de har för låg lön och att det finns för många personer som har för mycket synpunkter på deras yrkesroll som inte är lärare, bl.a. föräldrar. Pedagogen förmedlar också till eleverna att syftet med att hen tar upp artikeln är för att de ska kunna vara förberedda om de blir påhoppade med elaka kommentarer exempelvis på gymmet.

Pedagogen belyser i intervjun efter lektionen att hen tycker det är viktigt att pojkarna får till sig om vad som tas upp i nyheterna och framförallt att det inte alltid stämmer, vilket hen förmedlade.

Utifrån ovanstående situation kan pedagogen ha ämnat att bidra till samhällsinformation som förmedlats till de ensamkommande pojkarna i klassen. När pedagogen beskriver medias sätt att lyfta fram artikeln där lärarkrisen kan uppfattas bero på flyktingströmmen, är det viktigt att pedagogen tar hänsyn till bl. a. det som Akers och Jennings (2015) och Sellers och Winfree (2010) lyfter fram kring pedagogens roll som viktig i relation till hur bl.a. rätt och fel samt attityder och värderingar framhålls i media. Pedagogen gav sin syn på saken utifrån hur hen uppfattat hur media framställer problematiken, både om pedagogers situation som yrke i Sverige idag, men också kunskap om hur de ensamkommande pojkarnas situation kan framställas i media. Hade pedagogen istället valt att lägga fram lärarkrisen på ett mer negativt sätt i relation till pojkarna som flyktingar kan de ha upplevt pedagogens negativa attityd till ett negativt samspel dem emellan. Det kan bidra till kopplingar mellan upplevelser och beteenden som senare skulle kunna yttra sig i att pojkarna väljer bort skolan. Pojkarna kan anses befinna sig i en social utsatthet som är en riskfaktor för att både bli utsatt och utsätta andra för en kriminalitet. Detta kan på så vis ha minskat genom att pojkarnas upplevelse av att vara socialt utsatta ha minskat genom pedagogens agerande.

Situation 2

Pedagogen startar lektionen (svenska som andraspråk) med att hen informerar om att det är sista dagen för att söka till kommunens sommarjobb på arbetsförmedlingens hemsida. Pedagogen demonstrerar på sin dator med hjälp av en projektor för att alla elever ska kunna följa med och se hur de ska gå tillväga på ett tydligt sätt. De elever som inte har förstått eller inte har kunnat följa med under presentationen hjälper pedagogen genom att gå runt till en och en efter genomgången. Pedagogen informerar även om att kraven för att söka var att de måste vara bosatta i kommunen, ha uppehållstillstånd och de sista siffrorna i personnumret för att ha chans till att få ett sommarjobb. Pedagogen förklarar även att det är många som söker och att arbetena tilldelas genom utlottning av samtliga sökande. Därefter beskriver pedagogen vad lottning innebär.

I denna situation fick pojkarna information om att det finns möjlighet att söka kommunens sommarjobb, där bl. a. vissa krav måste uppfyllas. Denna information kan bidra till att pojkarna får en ökad förståelse för att ett bra liv kan vara att få ett arbete som bl.a. skapar bättre ekonomi (Sarnecki, 2014). Den information som pedagogen bidrog med verkar stämma överens med skolans uppdrag, kring att förmedla kunskaper som utgör gemensamma referensramar som alla i samhället behöver (Skolverket, 2011, s.8). Utifrån att pedagogen gav pojkarna "rätta" medel kan eventuellt en utsatthet för frustration ha minskat som i sin tur senare kan ha lett till en brottsligheten hos pojkarna. Hade pedagogen istället valt att informera på ett negativt sätt som exempelvis handlar om att de inte hade stora möjligheter på grund av brister i svenska språket eller valt att inte informera alls så kan en risk ha funnits för att de skulle kunna hamna i *innovation* där medel för att uppnå målen saknats. I situationen ovan kan det också ha inneburit att pedagogen har gett pojkarna medel som kan ha förhindrat ett *tillbakadragande* där pojkarna då skulle stått utanför samhället och sakna både mål och medel, vilket skulle kunna lett till kriminalitet då pojkarna kan hitta andra vägar att nå deras mål. Ett exempel på detta medel för att uppnå ett oetablerat mål skulle då kunna vara att sälja narkotika.

Situation 3

En stund in i på lektionen (engelska) ställer pedagogen frågan om det har något ämne de vill prata om. Pedagogen säger "ni har säkert mycket frågor". En elev räcker upp handen och säger på engelska att han undrar över Sveriges ekonomi. Pedagogen förklarar att vi i Sverige har ett samhälle som både står för något som kallas kapitalism och socialism. Det

innebär att kapitalism handlar om att människor själva kan köpa, sälja och äga varor. Socialism handlar om att man hjälper andra människor som behöver det, t.ex. när man har fått barn. Man får då barnbidrag. Pedagogerna avslutar med att de behöver lära sig mer om "svåra" saker. Under lektionen ställde pojkarna följdfrågor på informationen som gavs. Pedagogerna framhåller i intervjun efter lektionen att upplägget med dagens lektion var utifrån vad pojkarna hade önskat att prata om under föregående lektion. Pedagogerna menar att det finns forskning som visar på att elever lär sig bättre om det har ett intresse för ämnet. Pojkarna hade önskat att prata om fotboll, vilket skedde under lektionen men övergick senare till ett nytt ämne, vilket situationen ovan beskriver.

Denna situation kan tyda på att pedagogerna arbetat i enlighet med läroplanens uppdrag, vad gäller att överföra grundläggande värden och främja elevernas lärande, för att på så sätt kunna förbereda dem för att leva och verka i samhället (Skolverket, 201, s.9). Pojkarna gavs möjlighet till inflytande genom att de fick bestämma vad de ville ha ökad kunskap om. Pedagogerna tillbringade tid tillsammans med pojkarna, vilket har betydelse inom social inlärningsteori, utifrån *differentiell association* (Akers & Jennings, 2015; Akers & Jensen, 2006). Genom att pedagogerna skapade en positiv lärandesituation med inflytanderätt har pedagogerna gett pojkarna en positiv förstärkning på deras närvaro i skolan. Detta kan leda till att pojkarna upplever skolan som något positivt och motiveras till att närvara. Eftersom en positiv skolgång minskar risken för en kriminalitet kan det anses att pedagogernas bemötande eventuellt kan ha motverkat en kriminalitet i förlängningen.

5.2 Sociala färdigheter

Ekman (2012) framhåller att det svenska samhället bygger på vissa klart uttalade normer och värderingar, vilket kan innebära sociala färdigheter. Socialt kapital skapas i samhällen över tid genom individers deltagande i olika formella och informella nätverk, vilket ger upphov till vissa kollektiva normer, även detta kan innefattas inom sociala färdigheter. Citatet som följer kan även det beskriva begreppet sociala färdigheter "socialisation är en process där förhållningssätt och kunskaper förmedlas och lärs in, vilket resulterar i att en individ – ett barn eller en ung människa – fostras till en personlighet genom att överta omgivningens värderingar och normer" (Ekman, 2012, s.67). Tre olika situationer nedan som kan visa på skolans bidrag till dessa färdigheter, med hjälp av pedagogerna.

Situation 1

Under en lektion (engelska) när eleverna själva fick ställa frågor till pedagogerna som det undrade över kom frågan upp om hur gästfriheten är i Sverige. Pedagogerna förklarar då att svenskarna är lite blyga av sig. Man säger t.ex. inget till varandra på bussen. Pedagogerna berättar om sin egen kultur där man pratar mer med sitt kroppsspråk på samma sätt som det görs i pojkarnas hemländer och att det inte görs på samma sätt i Sverige. Pedagogerna demonstrerar sedan ett exempel genom att ta hjälp av en pojke som får stå framför honom när han pratar samtidigt som han viftar med armarna. Pedagogerna talar om att personer i Sverige kräver mer utrymme och därför får man inte komma för nära den man pratar med. Eleverna skrattar tillsammans åt demonstrationen.

I situationen ovan försöker pedagogerna beskriva hur "svenskar" kan framstås som lite blyga och inneha ett stort behov av rörelsefrihet/spelrum, både i det offentliga och i det privata rummet. Detta kan vara ett sätt för pedagogerna att förmedla kollektiva normer, som kan förknippas med sociala färdigheter som i sin tur kan kopplas till det Ekman (2012) framhåller ovan. Informationen kan bidra till att pojkarna får en ökad förståelse för varför en "svensk" individ väljer att sätta sig för sig själv på bussen, framför att sätta sig bredvid någon annan. Har pojkarna råkat ut för detta kan de genom informationen från pedagogerna nu, fått en ökad förståelse kring det "svenska" beteendet och kunskap om att det inte handlar om dem som individer eller grupp utan om "svenskar" normer och beteende (Akers & Jennings, 2015; Sellers & Winfree, 2010). Pedagogernas information kan även ha

bidragit till att motverka att pojkarna kan bli utsatta för kränkningar. Hade pojkarna här inte fått denna information hur svenskar "vanligtvis" uppträder vid liknande situationer kan risk för missuppfattningar uppstå. Detta skulle i sin tur kunna innebära att pojkarna utsätter sig själva för en omedveten risksituation.

Situation 2

Pedagogen hade tidigare blivit tillfrågad om klassen ville delta i en lektion tillsammans med elever från ett annat program. Syftet var att eleverna från det andra programmet höll i lektionen eftersom det ingick i deras kursplan. Lektionen gick ut på att samtliga elever delades in i fem grupper blandat med elever från båda klasserna. Uppgiften som eleverna fick var att i lag kunna samarbeta genom att bygga ett så högt torn som möjligt med de material som låg på mitten av bordet. Till en början var eleverna ganska tysta och blyga, det var stort sett helt okända för varandra, men allt eftersom tiden gick började det att prata mer och mer med varandra. Trots att det fanns stora svårigheter med både det svenska och engelska språket gjorde de sig förstådda och alla grupper lyckades att samarbeta. Efter övningen fick grupperna i uppgift att prata med varandra och ställa frågor för att bekanta sig. En pojke söker ögonkontakt med sin pedagog och får en nickning tillbaka, vilket uppfattas som en positiv uppmuntran. Frågor som uppkom var skillnaden mellan skolan i Sverige och hemlandet samt framtida yrkesval. På elevernas initiativ gjordes förflyttningar mellan borden för att utöka sina bekantskaper. I samtal efter med pojkarna framkom det att de var mycket nöjda med lektionen. De önskade att få ha en stående lektion i veckan för de uppgav att det var bra för att lära sig språket. En pojke som satt bredvid mig på rasten efter lektionen tittade på mig och sa "jag som trodde, visade ett surt beteende med ansiktsuttryck, men de va friendly".

Pedagogen berättar i intervjun efter lektionen att hon tycker det var mycket betydelsefullt att pojkarna blev "boostade" med att de pratade bra svenska och att de fick känna att de ord som de använder när de skriver texter kan användas i samtal.

Ett av skolans uppdrag handlar om att främja elevernas lärande genom att förmedla de grundläggande värden som samhället vilar på, för att kunna ge eleverna bästa möjliga förutsättningar för att de ska kunna leva och verka i samhället. Ovanstående situation kan vara ett exempel på detta. Skolan ska förmedla de mer beständiga kunskaper som utgör den gemensamma referensram alla i samhället behöver" (Skolverket, 2011, s.8). Genom grupparbete och samtal mellan elever från olika program, fick pojkarna möjlighet att själva få berätta om sina erfarenheter om livet i Sverige och deras framtidstro, vilket Wernesjö (2014) lyfter fram som betydelsefullt. Pojkarna fick även möjlighet att skapa nya relationer med svenska ungdomar som Backlund et al (2014) menar är en stor önskan. Bandura (1977) framhåller att mänskligt beteende påverkas i samspel med andra, vilket kan ha inverkan på hur pojkarna blev påverkade från de andra. Skolan kan ha bidragit till positiv förstärkning utifrån kunskaperna i det svenska språket, vilket kan ha motverkat negativa känslor i form av att pojkarna blev bekräftade samt minska deras eventuella sociala utsatthet. I den aktuella situationen kan ett socialt problem hos pojkarna ha motverkats i skolan och på så vis minska risken för ett framtida kriminellt beteende som annars eventuellt kan uppstå hos pojkarna framledes.

Situation 3

Det är matematiklektion och alla elever har sen ankomst, mellan 20-47 minuter. När de sista eleverna kommer in i klassrummet tittar pedagogen på klockan och suckar. En pojke av dem som kom in sist kommer med bortförklaringar om att han var och mötte upp en kompis vid bussen igår och det var lång väg. Han var därför trött idag och därav den sena ankomsten. Pedagogerna förklarar med en höjd röst att det är viktigt att komma i tid. Det spelar ingen roll vad man gör på sin fritid eller hur långt bort man bor. Alla människor

har ett ansvar att komma i tid och visa respekt för andra. Pojkarna tittar ner i bänkarna och blir tysta. Pedagogen talar om att hen har lång väg till sitt arbete men hen måste ändå passa tiden. I samtalet efter lektionen förmedlar pedagogerna att hen tycker det är viktigt att belysa att det som pojkarna gör på sin fritid inte ska påverka skolan.

Gällande ovanstående situation kan pedagogerna försökt beskriva för eleverna en del av skolans uppdrag vad gäller att försäkra att skolmiljön präglas av trygghet och studiero. Samhällets gemensamma värderingar ska skolan förmedla utifrån praktiska vardagliga handlingar (Skolverket, 2011, s.9). Genom att pedagogerna beskrev för pojkarna vikten av att passa tiden, kan pojkarna ha fått kunskap kring social färdighet i det svenska samhället. Att pojkarna har eget ansvar belyses genom att pedagogerna beskrev att deras fritidsintresse och geografiska avstånd till skolan inte får påverkas genom att de kommer för sent. Bandura (1977) menar att människor lär sig beteende i samspel med andra och det genom en yttre och inre påverkan, vilket kan ha uppstått för pojkarna. Konsekvensen av att inte passa tider kan leda till en bristfällig social färdighet, vilket kan bidra till en svårighet att få arbete och på så vis leda till en ökad risk för ett kriminellt beteende. Därför är det av stor vikt att de redan i skolan får lära sig betydelsen av att passa tider för att ge dem rätta sociala verktygen som förväntas i det svenska samhället.

5.3 Psykiskt välmående

Psykisk ohälsa- begreppet är svårt att definiera menar Folkhälsomyndigheten (2014) men det är ett stort folkhälsoproblem i dagens samhälle. Psykisk ohälsa är en subjektiv känsla där individen ifråga känner sig nedstämd och ledsen (Socialstyrelsen, 2010). Det vanligaste är utifrån stress, upptäckten av en somatisk sjukdom, ändrade levnadsförhållanden så som missbruk, flytt, dödsfall av närstående, arbetslöshet och så vidare. Psykiska besvär av lindrigare art kan vara påfrestande för att klara av vardagen, dock innebär det inte att individen är psykiskt sjuk och behöver behandling. Socialstyrelsen (2013a) framhåller att psykisk sjukdom innebär en psykisk ohälsa som yttrar sig i ett syndrom vilket kan kännas igen utifrån olika diagnostiska kriterier. Psykisk ohälsa kan ibland orsaka psykisk funktionsnedsättning och det kan på så sätt finnas ett behov för insatser i form av hjälp och stöd. Gällande barn och ungdomar är det av stor vikt att tidigt identifiera den psykiska ohälsan som kan leda till en psykisk sjukdom. Det för att så tidigt som möjligt kunna ställa diagnos och sätta in olika insatser eller behandling för ett förebyggande (Socialstyrelsen, 2013a). Tecken på psykisk ohälsa är ångsla, ångest, oro, trötthet och sömnsvårigheter (Folkhälsomyndigheten, 2014). Nedanstående tre situationer kan visa på pojkars psykiska mående i skolan.

Situation 1

En pojke kom ensam till lektionen, 15 minuter försent. Pojken grimaserade när han satte sig på stolen. Efter en liten stund försöker han så gott han kan på svenska förklara för pedagogerna (vikarie) och mig att han har ont i sina ben. Pojken talar om för oss att hans boendepersonal inte tror på honom att han har ont i benen. Han berättar att han inte tycker personalen på boendet är bra och att det känns som att han bor i ett fängelse. Pojken säger "personalen inte lyssna". Pojken berättar att han inte har någon familj och som pedagogerna och jag tolkar det vill han få fram att det då är extra viktigt för honom att personalen är bra. Eleven förmedlar att han inte mår bra på grund av detta och sover dåligt. Pojken berättar också en händelse från Afghanistan där hans bror gick iväg till skolan en morgon och kom aldrig tillbaka igen. De visste inte vad som hade hänt honom. Pedagogerna informerar pojken om att ta kontakt med boendet för att få vidare information om han behöver besöka sjukvården. Eleven haltar när han lämnar klassrummet. Pojken besöker skolsköterskan som finns på plats efter lektionen.

I samtal med pedagogen framkommer det att hen har kontaktat boendepersonalen och det har kommit fram till att pojken får besöka vårdcentral inom två dagar om värken kvarstår. Informationen delges även till pojken efter samtalet.

Pedagogen uppmärksammar troligen pojken dåliga mående omgående och slog sig ner bredvid honom. Genom att aktivt lyssna på det pojken hade att säga, uppfattades det som att pedagogen bemötte pojken oro och försökte att skapa sig en uppfattning om situationen (Wernesjö, 2014). I likhet med vad Thom Olin och Balint (2014) framhåller, är det av stor vikt att ensamkommande barn och ungdomar får det emotionella stöd som de behöver, vilket pedagogen verkade ge i ovanstående situation. Christiansson (2014) framhåller vikten av en god kontakt mellan skola och boende för att öka pojkarnas motivation till skolgång vilket pedagogen på så vis kan ha bidragit till. Boendepersonalens attityd kan ha gett pojken en kränkande upplevelse, vilket i sin tur kan leda till en upplevd strain i form av ilska och frustration (Agnew, 2015; Baron, 2004). Hade pedagogen istället valt att ignorera pojken mående och heller inte tagit kontakt med boendepersonalen hade det kunnat finnas en risk för att pojken senare sökt sig till andra arenor framför att närvara i skolan. En sådan känd arena skulle kunna vara en så kallad riskmiljö där pojken kan bli utsatt eller utsätter andra för brottslighet.

Situation 2

En pojke hade sett väldigt hängig och låg ut under dagen, vilket pedagogen hade uppmärksammat. Pedagogen valde att hålla kvar pojken efter en lektion för att prata enskilt med honom och ta reda på om det var något speciellt som gjorde att han inte mådde bra.

Pedagogen uppger senare att det inte framkom något särskilt under samtalet som hen ansåg hade kunnat haft betydelse för hans mående, men att hen var orolig för honom då han uppvisat ett annat beteende än vad han brukade.

Här uppmärksammade pedagogen att pojken var ovanligt tyst och hängde på bänken, vilket inte var ett vanligt förekommande beteende hos pojken. Pedagogen tar sig tid att lyssna och prata med pojken på betydelsefullt och positivt sätt. Pojken får både socialt och emotionellt stöd av pedagogen vilket kan underlätta och skapa trygghet i skolan som Thom Olin och Balint (2014) framhåller. Pedagogen ser kännetecken som kan tyda på psykisk ohälsa i form av trötthet (Folkhälsomyndigheten, 2014). Wenersjö (2014) beskriver en strategi i form av tacksamhet som här kan överensstämma men pojkens annars uppvisade beteende. Pojken kan alltså ha visat tacksamhet övrig tid i skolan men just denna dag kan han ha haft svårt att upprätthålla denna strategi. Den sociala inlärningen i aktuellt fall kan vara att pojken har lärt sig att han fortsättningsvis kan prata med pedagogen vid bekymmer. Med andra ord så har ett nytt beteendemönster uppstått som Bandura (1977) förklarar utifrån pojkens upplevelse av samtalet med pedagogen. Hade pedagogen inte uppmärksammat pojkens mående skulle det i förlängningen kunna leda till att han istället kunnat söka stöd hos andra sociala relationer. Detta skulle kunna vara antisociala relationer som erbjuder droger mot ett bättre mående.

Situation 3

Vid ett av observationstillfällena kom endast en pojke till skolan i den aktuella klassen under hela dagen. Skolan tog kontakt med boendena för att få information om var alla andra elever befann sig. Vissa av eleverna hade anmälde frånvaro och vissa inte. Den pojken som var närvarande uppgav spontant att det hade skett en självmordsbombning kvällen innan i deras hemland, vilket senare antogs vara anledningen till den höga frånvaron. Pojken uppvisade inte för honom något avvikande kroppsspråk.

Under samtal med pedagogen framkom det att det ibland förekommer att flera av pojkarna har frånvaro samtidigt, men det brukade inte vara så många som vid detta tillfälle.

Situationen ovan beskriver en hög frånvaro från skolan denna dag, vilket kan förklaras med utgångspunkt i att pojkarna hellre söker sig till mötesplatser för att träffas och umgås med andra landsmän med samma problematik, framför att gå till skolan (Länsstyrelsen, 2016). Pojkarna kan vara utsatta för strain i form av att de känner sig oförmögna att uppnå mål som handlar om det som Agnew (2015) och Sarnecki (2014) beskriver kring att inte uppnå självständighet. Det kan även handla om att de är oroliga och frustrerade över familjemedlemmar som befinner sig där självmordsbombningen har ägt rum. Den frustrationen kan leda till en psykisk ohälsa som visas genom oro eller ångest som Folkhälsomyndigheten (2014) påvisar. Pojken som valt att komma till skolan kan ha uppvisat en annan typ av problemlösningsförmåga, vilket kan ha lett till en självständighet och klarar av på egen hand att hantera sin frustration som kan ha uppstått i samband med händelsen i hemlandet. Eftersom pojken har valt att gå till skolan ökar det samtidigt hans integrering i samhället och kan minska hans sociala utsatthet och risk för ett eventuellt kriminellt leverne.

6. Diskussion

Socialstyrelsen (2013b) lyfter fram att det finns vissa typer av åtgärder som samhället kan bidra med för att minska risk för att bli utsatt för eller begå brott vilket därigenom insatser med sikte på skolan. Genom att studerat hur samhällsinformation förmedlats under flertalet tio dagars lektioner på två gymnasieskolor visade det sig att detta skedde på olika sätt. Något som jag reflekterade över var att pedagogerna under planerade lektioner frångick det undervisade ämnet och istället tog upp situationer där samhällsinformation förmedlades. Det kan vara att pedagogerna kände ett ansvar att istället ge samhällsinformation före det schemalagda ämnet, då dessa upplevde att denna kunskap var i ett större behov hos pojkarna. De lärare som däremot inte gav någon samhällsinformation var också dem som upplevs vara väldigt styrda till sin planering. Dessa pedagoger frångick heller aldrig på så vis ämnet. När samhällsinformationen gavs verkade lektionen friare och större utrymme för diskussion fanns, samt möjlighet till erfarenhetsutbyte. Här menar jag att pedagogerna skapade goda möjligheter för eleverna att få en ökad förståelse för hur det "svenska" samhället fungerar, som i sin tur kan bidra till att både förebygga brottslighet och brottsutsatthet. Detta kopplad till strainteorin som framhåller att fattigare människor är mer benägna att drabbas av viss strain eller stressfaktorer. Genom att få tid att diskutera med lyhörda pedagoger, och även få svar på en del funderingar, kan eventuella negativa känslor av ilska och frustration bytas ut mot positiva, hoppfulla tankar och en bättre framtidstro. Även genom att umgås i samspel med andra ungdomar kan det ske ett positivt erfarenhetsutbyte, vilket framhålls inom social inlärningsteori. Utifrån ovanstående kategorier har det vuxit fram tre teman vilka är: pedagogen som individ, kulturell uppfostran och pedagogers förmåga att uppmärksamma psykiskt mående.

6.1 Pedagogerna som individ

Min helhetsbild är att det är uppenbart att pedagogerna får göra en stor samhällsinsats på skolans arena, som hela samhället har nytta av. Pedagogerna har enligt mig ett komplext uppdrag med en stor variation gällande yrkeskompetens och yrkeserfarenhet. Det har framkommit i studien att detta inte varit avgörande för på vilket sätt pedagogerna kunnat förmedla och bidragit till en förståelse för det svenska samhällets uppbyggnad. Det som däremot framkommit enligt min uppfattning, är pedagogernas värderingar och förförståelse i relation till människosyn som visade sig genom deras sätt att hantera pojkarnas behov och mående. När det gäller pedagogens bidrag till att förebygga att hamna i eller bli utsatta för brottslighet är min uppfattning att läroplan är den sekundära i pojkarnas skolgång och det primära är pedagogens bemötande och engagemang till pojkarna. Det har även visat sig att det är viktigt hur pedagogerna använder sin tid på skolan i det fria rummet, till exempel att umgås med eleverna på rasterna och ta kontakt med andra för pojkarna viktiga personer. Att som pedagog vara lyhörd och ta sig tid att lyssna in och samtala med pojkarna utifrån deras särskilda behov, har visat sig vara betydelsefullt för deras välmående. Detta visade sig tydligt i en av de

beskrivna situationerna. Detta kan vara en anledning till varför en av pedagogerna valde att lyfta en artikel som pedagogen uppfattat vara felaktig framställt i media, och som hen förmedlade vidare till pojkarna. Inom den sociala inlärningsteorin tas begreppet *definitioner* upp, vilket på så sätt kan innebära att pedagogen kan ha en viktig roll hur bl.a. rätt och fel samt attityder och värderingar framhålls vilket visade sig i den aktuella ovan nämnda situation (Akers & Jennings, 2015; Sellers & Winfree, 2010). Jag kan endast spekulera i hur situationen hade uppfattats av pojkarna om pedagogen uppfattat artikeln vara sanningsenlig. Då hade situationens utgång troligen blivit annorlunda. Detta i sin tur skulle kunna leda till att den redan befintliga misstänksamheten mot andra vuxna människors starks (Thom Olin & Balint, 2014). Inom samma teori nämns *differentiell association* där vikten av tid och samspel mellan sina jämbördiga och andra grupper belyses, däribland lärare (Akers & Jennings, 2015; Akers & Jensen, 2006). Eftersom pedagogen även kan anses som en del av ställföreträdande vårdnadshavare då pojkarna står helt utan föräldrar och pedagogen tillbringar mycket tid tillsammans med pojkarna kan pedagogen spela en avgörande roll av hur pojkarna upplever och kan uppfattas av det "svenska" samhället. Det har även framkommit under mina observationer att de pedagoger som undervisar dessa pojkar bör ha ett aktivt intresse för pojkarna som individer för att eventuellt kunna upptäcka i ett tidigt skede en kriminell attityd, som är exempelvis drogrelaterade. I intervjun med kuratorn framkom det att skolans uppdrag kan anses vara i en förändringsprocess, med utgångspunkt i kuratorns beskrivning av en specifik situation kring ett icke skolrelaterat beslut. Något som också framkom i intervjun från både skolsköterska och kurator, var att det fanns ett önskemål om att schemalägga samhällsinformation särskilt anpassad till nyanlända.

Något som visat sig vara genomgående i samtliga av de beskrivna observationerna inom denna kategori, är att både pedagogerna och pojkarna på ena eller andra sättet lyft fram samhällsinformation, kopplat till ekonomi. Detta kan ha samband med det Agnew (2015) lyfter fram om den amerikanska statusen, den så kallade "American Dream". Denna bild kan vara en anledning till att pojkar som sökt sig till Sverige har en liknande bild av att även Sverige kan innebära ekonomi och framgång, vilket värderas högt. När pedagogen informerar om arbetssökandeprocessen kan pojkarna få en annan syn på hur det kan fungera i det svenska samhället. Detta kan bidra till att pojkarna ser möjligheter att nå sina mål som eftersträvas vilket förmodligen kan skapa de hopp som Goodman (2004) framhåller istället för att pojkarna upplever strain genom frustration att inte uppnå målen, och eventuellt välja ett kriminellt leverne.

6.2 Kulturell uppfostran

I studien förmedlar skolans pedagoger sociala färdigheter till pojkarna, som på ena eller andra sättet kan vara viktig kunskap i relation till att lättare kunna förstå och anpassa sig den "svenska" normen och kulturen. Gemensamt för dessa situationer är att alla pedagoger lyfter fram oskrivna regler och normer som existerar i det svenska samhället, kopplad till respekt för andra människors rättigheter och skyldigheter. Det som framkom under observationerna var vikten av att pedagogerna uppvisar ett beteende på en "god" samhällsmedborgare. Det innebar bl.a. allt från att passa tider till att inte glorifiera droger. Pedagogerna enligt mig använde olika undervisningsstilar t.ex. humoristiskt visuell, för att kunna beskriva ett beteende där pedagogen fick pojkarnas fulla uppmärksamhet och troligtvis kommer de minnas de observerade beteende, vilket Bandura (1977) tar upp som viktiga aspekter för att befästa ett beteende som observerats. Under lektionstid frågade en av pojkarna om gästfriheten i Sverige, vilket kan bero på att där hos pojken fanns en viss frustration kring detta. Även denna frustration kan ha minskat utifrån pedagogens dels förklaring om blyghet men även om svenskarnas önskan om att ha ett visst utrymme vid samtal sinsemellan. Hade pojkarna inte fått den positiva bild som pedagogen förmedlade, skulle en eventuell frustration och ilska kunnat uppstå och kvarstått som Agnew (2006, 2015) och Baron (2004) lyfter fram. Denna strain i form av frustration och ilska, hade på så vis kunnat leda till våld genom ilska och frustration vid möten med exempelvis andra ungdomar på grund av att pojkarna eventuellt kunnat misstolka svenskarnas beteende på ett negativt sätt.

Pedagogen kan skapa förutsättningar till att bli de *konformiteter* som Sarnecki (2014) framhåller där mål och medel stämmer överens. Utifrån att pedagogen ger pojkarna rätta medel så kan risken eventuellt minska för att uppleva strain i form av frustration att inte kunna uppnå de ekonomiska mål som de kan sträva efter. Det i sin tur kan leda till att brottsligheten hos pojkarna minskar och på så vis kan det bli *innovation* (Flyghed & Estrada, 2007; Sarnecki, 2014), alltså de som håller kvar vid sina mål men saknar medel. Hade pedagogen valt att beskriva den svenska kulturen på ett negativt sätt och enbart använt det svenska språket, finns det större risk för pojkarna att missuppfatta och tolka detta på ett negativt sätt. Detta i sin tur kan leda till att där uppstår en risk för att pojkarna skulle kunna hamna i *innovation* vad gäller att hålla kvar vid målen men sakna medel. Förutsättningar med de medel som pojkarna får kan även förhindra ett *tillbakadragande* där pojkarna skulle stå utanför samhället och sakna både mål och medel. Detta kan i sin tur leda till en känsla av utsatthet som blir för dem till en sanning, vilket kan leda till ett kriminellt beteende om pojkarna hittar andra vägar som inte är accepterade i övriga samhället för att härigenom kunna uppnå mål som inte är etablerade (Agnew, 2015). Ett medel för att uppnå ett oetablerat mål skulle kunna vara t.ex. att sälja narkotika.

6.3 Pedagogers förmåga att uppmärksamma psykiskt mående

Ensamkommande pojkars problematik enligt Länsstyrelsen (2016) handlar om psykisk ohälsa, kriminalitet, missbruk och social problematik. Det som har framkommit i min studie är bl.a. pojkarnas sömnsvårigheter då de uppger att de har mardrömmar samt ett dåligt psykiskt och fysiskt mående, vilket kan orsakas av den långa asylprocessen och deras svåra resa till Sverige (Migrationsverket, 2016; Lundgren Jorum, 2015). Dessa riskfaktorer kan i sin tur leda till en kriminalitet samt utsatthet för brott (Socialstyrelsen, 2013b). Det har dessutom framkommit i intervjuerna med skolsköterskorna att pojkarna har uppsökt dem för fysisk smärta i form av huvudvärk och ont i kroppen som senare har visat sig bero på en psykisk ohälsa. Ytterligare något som har framkommit under observationerna är den höga frånvaron bland pojkarna. En anledning till denna problematik kan handla om att pojkarnas psykiska mående och att de eventuellt söker sig till olika mötesplatser för att träffa sina landsmän, som Länsstyrelsen (2016) tar upp som en riskmiljö där de både kan begå brottsliga handlingar men samtidigt löpa risk för en brottsutsatthet. Utifrån observationerna, samt min förförståelse kan pojkarnas frånvaro många gånger kopplas till den riskmiljön. Utifrån vad Agnew (2015) diskuterar kring jämförelsen med andra inom sin referensgrupp kan det därmed innebära att pojkarna på så sätt blir påverkade av varandra, och en kedjereaktion uppstår vad gäller frånvaron från skolan. Baron (2004) menar att skolnärvaron har betydelse för att motverka kriminalitet, eftersom dålig skolpresentation kan bidra till att pojkarna har lite att förlora på brottslighet. Det kan även handla om det som Goodman (2004) framhåller om att pojkarna ingår i ett kollektiv och på så sätt kan ha en strategi att stötta varandra med att hantera sin svåra livssituation.

Utifrån den situation där pedagogen (vikarien) var lyhörd och inkännande på pojkens ickevanliga beteende, framkom det att boendepersonalen enligt pojken, hade gett information som skapat ilska och frustration hos honom. I det här fallet kan det ha handlat om *definitioner* i form av pedagogens attityd och värderingar till det som pojken berättade (Akers & Jennings, 2015; Sellers & Winfree, 2010). Risk kan finnas att pojken inte kände någon tillhörighet i samhället eftersom pojkens röst kanske inte blir hörd likt det som Wernersjö (2014) beskriver. Här kan pojken ha upplevt strain genom stimuli vilket innebär att pojken kan vara oförmögen till att nå sitt mål för att han förlorat sin familj och att han även kan ha upplevt bli behandlad negativt av personal på boendet som beskrivs av Agnew (2015). I och med att pojken kan ha upplevt negativa känslor och orättvisa skulle risken för ett kriminellt beteende kunna öka då strain uppstått på grund av avsaknad av medel som exempelvis sociala resurser. Att ha otillräcklig problemlösningsförmåga kan leda till ett brottsligt beteende, vilket pedagogen på så vis skulle kunna ha förhindrat genom att informera för pojken att kontakta boendet för att få ytterligare information och konsultera för en vidare kontakt med eventuell vårdcentral. Därmed kan pojken få hjälp med eventuella bekymmer och på

så vis kan en påbörjan till ett kriminellt beteende kanske hindras. Hade pedagogen däremot inte tagit sig tid att lyssna på pojken utan att han på egen hand hade fått hantera sin strain av negativa känslor och orättvisa som framhålls av Agnew (2015) och Sarnecki (2014) samt den ilska och frustration med bristfällig förmåga att lösa problemet kan därmed en risk funnits för att ta till droger för att må bra (Agnew, 2006, 2015; Baron, 2004). Det kan även vara betydelsefullt att det finns en fungerande samverkan mellan skola och boende för att främja den psykiska hälsan och därmed minska eventuell frustration som Agnew (2015) framhåller hos pojkarna som i sin tur kan leda till en minskad risk för ett eventuellt droganvändande och ett bättre mående. Genom samtalet mellan pojken och pedagogen har en social inlärning skett i likhet vad Bandura (1977) beskriver av att pojken kan ha känt ett förtroende för pedagogen och på så vis känna trygghet i skolan.

7. Förslag på åtgärder

Att inte ha de sociala färdigheter som krävs för att verka och bli inkluderade i det ”svenska” samhället kan leda till en stigmatisering och risk för kriminalitet (Sarnecki, 2014). För att ensamkommande pojkar ska få en möjlighet att komma in i det ”svenska” samhället på ett så snabbt och effektivt sätt bör troligtvis skolan arbeta med mer riktade insatser på ett sätt som gynnar dem framledes. Pojkarna behöver alltså få mer kunskaper om normer och regler i samhället som kan leda till mindre missförstånd, kränkningar, utsatthet och lagöverträdelse. Därav minimeras också risken för att hamna i ett kriminellt leverne.

Mina förslag på åtgärder vilar på de fem punkter som Kjöllér (2016) lyfter fram i sin artikel samt styrks av UNICEF Sverige (2014, kap. 17, 29) och Integrationsverket (2006). Dessa grundprinciper kan introduceras i ett tidigare skede för att underlätta en inkludering i det ”svenska” samhället för pojkarna. Punkterna innefattar att det i Sverige råder religionsfrihet, inga direkta restriktioner vad gäller klädstil, myndiga personer har rätt att ingå i vilka frivilliga och ömsesidiga kärleksrelationer de önskar, kvinnor har samma rättigheter som män och det är individen och inte familjen eller samhället som styr individen och det är olagligt att slå barn samt vuxna. Eftersom de flesta ensamkommande asylsökande i Sverige är pojkar och framförallt i en åldersgräns som överskridit en straffmyndighet kan det vara betydelsefullt att informera denna grupp tidigt. Detta skall kunna vara en uppgift som vidareutvecklas i skolan för att kunna innebära brottsförebyggande i förlängningen.

Utifrån min förförståelse, observationerna samt de intervjuer som har utförts med de olika professionerna har det framkommit tydligt att det finns en psykisk ohälsa inom gruppen ensamkommande pojkar. Dock ska poängteras att den psykiska ohälsan yttrar sig på olika sätt och finns således olika strategier för att hantera den. Utifrån observationerna har det också visat på att det finns ett stort behov av yrkeserfarna professioner runt dessa barn i form av skolsköterskor och kuratorer som kan ge dem både omsorg och någon att vändas till när de mår som sämst. Genom intervjuerna med skolsköterskorna och kurator har det också framkommit att pojkarna kommer med många olika typer av problem som handlar om missnöje med boendepersonal, asylprocess och beslut av olika slag. Mot bakgrund till detta blir därav ytterligare ett förslag att dessa professioner bör ha en vidare kompetens kring dessa ämnen.

8. Vidare forskning

För att få en vidare syn om vad skolan bidrar med kring det aktuella ämnet hade det varit intressant att studera flera olika platser och miljöer i skolan. Att undersöka mötet mellan elever från olika kulturer som är nyanlända men också hur integrationen till de svenska eleverna verkar på de arenor som inte är schemalagda hade troligen även det varit mycket givande. Sådana miljöer skulle kunna vara av mer ”friare” art som exempelvis skolgård och matsal. Syftet var att även de fria miljöerna skulle studeras men av praktiska skäl var detta inte fullt möjligt i den omfattning som önskats. Det

kan även vara intressant att studera vidare om hur olika boenden förhåller sig och arbetar med samma frågeställningar som undersökts i skolan. Det som kanske hade varit mest spännande att studera vidare är hur boenden bidrar till sociala färdigheter som genererar i en normalisering i det svenska samhället och förebygger dragningskraften i att välja en brottslig bana. Personalen på pojkarnas boenden har även de en betydande roll som ställföreträdande vårdnadshavare, men där finns det en risk att personalen ofta byts ut och har därav inte den betydande roll som en vårdnadshavare annars har. Boendepersonalen har inte alltid heller samma kompetens som pedagoger, vilket kan leda till att den sociala inläringen skulle kunna påverkas på ett negativt sätt. Ytterligare något betydelsefullt att titta närmare på hade varit hur det skiljer sig mellan könen utifrån vilka sociala färdigheter ungdomar får, både i skolan och från boenden. En annan vinkling hade också kunnat vara att undersöka hur stora skillnaderna är för dessa barn som bor i familjehem respektive hvb-hem.

9. Referenser

- Agnew, R. (2006). *General Strain Theory: Current Status and Directions for Further Research* I Cullen, F.T., Wright, J.P. & Blevins, K.R. (red.) (2006). Taking stock: the status of criminological theory. New Brunswick, N.J.: Transaction Publishers.
- Agnew, R. (2015). *Strain, Economic Status, and Crime*. I Piquero, A.R. (red.) (2015). The handbook of criminological theory. Chichester: Wiley-Blackwell.
- Akers, R.L. & Jennings, W, G. (2015). *Social Learning Theory*. I Piquero, A.R. (red.) (2015). The handbook of criminological theory. Chichester: Wiley-Blackwell.
- Akers, R.L & Jensen, G.F. (2006). *The Empirical Status of Social Learning Theory of Crime and Deviance: The Past, Present, and Future*. I Cullen, F.T., Wright, J.P. & Blevins, K.R. (red.) (2006). Taking stock: the status of criminological theory. New Brunswick, N.J.: Transaction Publishers.
- Andersson, T. (2001). *Kriminell utveckling: tidiga riskfaktorer och förebyggande insatser*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet (BRÅ).
- Backlund, Å., Eriksson, R., Greiff, K.V. & Åkerlund, E. (red.) (2014). *Socialtjänstens arbete med ensamkommande barn och ungdomar: erfarenheter från Stockholms län*. Stockholm: FoU.
- Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. New York: General Learning Press.
- Baron, S.W. (2004). *General Strain, Street Youth And Crime: Test Of Agnew´s Revised Theory*. Criminology. Queen´s University. 42 (2), pp 457-484
- Bates, D. (1996). *Cultural Anthropology*. Boston and London: Allyn & Bacon.
- Brottsförebyggande rådet. BRÅ. (2012). *Att förebygga brott och problem beteenden i skolan*. Idéskrift. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Bryman, A. (2008). *Social research methods*. (3. ed.) Oxford: Oxford University Press.
- Bryman, A. (2013). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2. uppl. Malmö: Liber ekonomi
- Carlson, C. (2016, 25 jan). *Sexuella övergrepp mot två flickor på bad*. Hämtad från: <http://www.expressen.se/kvallsposten/sexuella-overgrepp-mot-tva-flickor-pa-bad/> den 2016-04-20
- Charmaz, K. (2006) *Constructing Grounded Theory. A Practical Guide through Qualitative Analysis*. London: Sage.
- Christiansson, M. (2014). *Boendenas möjligheter att stärka ungdomarna i deras liv utanför boendet, i skolan, på fritiden* I Ensamkommande barn och ungdomar – olika aktörers ansvar och uppdrag Onsdag 5 februari 2014 • Burgårdens konferenscenter, Göteborg

- Denscombe, M. (2004). *Forskningens grundregler: samhällsforskarens handbok i tio punkter*. Lund: Studentlitteratur.
- Denscombe, M. (2009). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Ekman, J. (2012). *Framtiden och samhällets grundläggande värden*. Stockholm: Statsrådsberedningen, Regeringskansliet.
- Engström, G. (2014). *Heroinister i Kabul*. Hämtad från <http://www.can.se/globalassets/aon/2014/reportage-fran-afghanistan---heroinister-i-kabul.pdf> den 16-04-09
- Eriksson, R & Greiff, K.V. (2014). *Ensamkommande barns behov - och behov av stöd i svensk kontext*. I Backlund, Å., Eriksson, R., Greiff, K.V. & Åkerlund, E. (red.) (2014). *Socialtjänstens arbete med ensamkommande barn och ungdomar: erfarenheter från Stockholms län*. Stockholm: FoU.
- Flyghed, J. & Estrada, F. (red.) (2007). *Den svenska ungdomsbrottsligheten*. (2., [rev. och utök.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Folkhälsomyndigheten (2014b). *Folkhälsan i Sverige: årsrapport 2014*. Solna: Folkhälsomyndigheten.
- Goffman, E. (2014). *Stigma: den avvikandes roll och identitet*. (4. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Goodman, J.H. (2004). *Coping with trauma and hardship among unaccompanied refugee youths from Sudan*. *Qualitative Health Research*. 14 (9), pp 1177-1196
- Göteborgs stad. (2014). *Ensamkommande barn och ungdomar i Göteborg 25 frågor och svar*. (3. uppl.) Göteborg.
- Huemer, J, Karnik, N, Voelkl-Kernstock, S, Granditsch, E, Dervic, K, Friedrich, M, et al. (2009). *Mental health issues in unaccompanied refugee minors*. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*. 3(1):13.
- Integrationsverket (2006). *Mål för nyanländas introduktion*. Norrköping. Hämtad från <http://www.lansstyrelsen.se/kalmar/SiteCollectionDocuments/Sv/manniska-och-samhalle/integration/malforintroduktionen1.pdf> den 2016-04-30
- Kjöller, H. (2016). *Fem principer för allas frihet*. Hämtad från <http://www.dn.se/ledare/signerat/hanne-kjoller-fem-principer-for-allas-frihet/> den 2016-04-01
- Lag (2005:429) om god man för ensamkommande barn
- Lundgren Jörum, E. (2015). *Valet och vägen: en intervjustudie med nyanlända syrier i Sverige*. Stockholm: Delegationen för migrationsstudier (Delmi).
- Länsstyrelsen. (2016). *Ensamkommande barn som försvinner - nulägesanalys*. Hämtad från: <http://www.lansstyrelsen.se/stockholm/SiteCollectionDocuments/Sv/publikationer/2016/R2016-1-Ensamkommande-barn-som-forsvinner-nulagesanalys-WEBB.pdf> den 2016-02-03
- Marshall, C., & Rossman, G. B. (2006) *Designing Qualitative Research* (4th ed.), Los Angeles: Sage
- Migrationsverket. (2014). *Årsredovisning 2014 Migrationsverket*. Hämtad från: <http://www.migrationsverket.se/download/18.39a9cd9514a346077212ead/1424702424160/Årsredovisning+2014.pdf> den 2016-04-24
- Migrationsverket. (2016a). *Asylsökande-de största länderna*. Hämtad från <http://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik/Asylsökande---de-storsta-landerna.html> den 16-03-09
- Migrationsverket. (2016b). *Allt om ensamkommande barn och ungdomar*. Hämtad från <http://www.migrationsverket.se/download/18.2d998ffc151ac387159e6c/1452178480208/Aktuellt+om+ensamkommande+barn+januari+2016.pdf> den 16-01-18
- Mårtensson, R. (2016, 25 jan). Löfven: En tragedi, ett fruktansvärt brott. *Svenska Dagbladet*. Hämtad 2016-05-03 från: <http://www.svd.se/15-aring-anhallen-efter-knivattack-pa-hvb-hem>
- Olin, Thom. A. & Balint, M. (2014). *Ensamkommande barn och ungdomar – psykisk ohälsa och traumasymptom* Hämtad:

http://www.grkom.se/download/18.1d4b901414507a228c0d18/1399297981977/ensamkommande_psykisk_ohalsa_traumasymptom.pdf den 2016-04-06

- O'Reilly, K. (2009). *Key Concepts in Ethnography*, Los Angeles: Sage
- Sarnecki, J. (2003): *Introduktion till kriminologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Sarnecki, J. (2010). *Brottsligheten och samhället*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Sarnecki, J. (2014). *Socialekologiska teorier och inlärningsteorier*. I Sarnecki, J. (2014). *Introduktion till kriminologi*. 1, Brottslighetens omfattning, karaktär och orsaker. Lund: Studentlitteratur.
- Sellers, C.S. and Winfree, T.L (2010). *Akers, Ronald L.: Social Learning Theory*. I Cullen, F.T. & Wilcox, P. (red.) (2010). *Encyclopedia of criminological theory* [Elektronisk resurs]. Thousand Oaks, Calif.: Sage.
- Skolverket. (2011). *Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011, Lgr11*.
- Skolverket. (2016). *Kartläggning av nyanlända elevers kunskaper*. Hämtad från <http://www.skolverket.se/bedomning/bedomning/kartlaggningsmaterial/kartlaggning-av-nyanlanda-elevers-kunskaper-1.244232> den 16-02-17
- Socialstyrelsen. (2010) *Dödsorsaker, 2008*. hämtad 2016-01-06 från <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18014/2010-4-31.pdf>
- Socialstyrelsen. (2013a). *Ensamkommande barns och ungas behov: en kartläggning*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen. (2013b). *Unga och brott i Sverige: underlagsrapport till Barns och ungas hälsa, vård och omsorg 2013*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Stretmo, L. & Melander, C. (2013). *Får jag vara med?: erfarenheter från ensamkommande barn och ungdomar i Göteborgsregionen och arbetet med denna grupp*. (1. uppl.) Göteborg: FoU i Väst.Gr.
- UNICEF Sverige. (2009). *Barnkonventionen: FN: s convention om barnets rättigheter*. Stockholm:UNICEF Sverige.
- Wernesjö, U. (2014). *Conditional belonging: listening to unaccompanied young refugees' voices*. Diss. (sammanfattning) Uppsala : Uppsala universitet, 2014. Uppsala.
- Widerberg, K. (2002). *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.

Bilaga 1. Intervjuguide

Frågor till pedagogerna efter varje lektionstillfälle

Vad har du för utbildning?

Hur länge har du jobbat på denna skola?

Hur länge har du arbetat med nyanlända?

Har du fått någon särskilt utbildning för detta? Om ja, vilken? Om inte, vad skulle du behöva lära dig mer om?

Vad är ditt modersmål?

1. Hur hade du planerat denna lektion?
2. Vad hade du för mål med lektionen?
3. Vilka kunskaper hoppas du att pojkarna har fått med sig efter denna lektion?
4. Finns det något som du vill tilläga eller funderar på?
5. Hur kan skolan lära ut sociala värdegrunder för att hjälpa pojkarna i det svenska samhället?
6. Tänker du någonsin brottsförebyggande när du undervisar? Kan du i så fall ge exempel på detta?

Frågor till sjuksköterskor och kurator

Vad har du för utbildning?

Hur länge har du jobbat på denna skola?

Hur länge har du arbetat med nyanlända?

Har du fått någon särskilt utbildning för detta? Om ja, vilken? Om inte, vad skulle du behöva lära dig mer?

Vad är ditt modersmål?

1. Har du fler skolor eller är du alltid tillgänglig på denna skola?
2. Arbetar du uppsökande eller kommer de till dig?
3. Hur många av dina besök skulle du uppskatta består av pojkar som är ensamkommande under en vecka?
4. Vad är den vanligaste orsaken till att de besöker dig?
5. Vilka svårigheter är det som kan uppstå med just dessa elever?

6. Hur många och vilka elever går i era förberedelser klasser; ensamkommande eller de som kom med familj?
7. Hur ser du på att ni som skola har fått uppdraget att ha förberedelseklasser?
8. Hur kan det skilja sig i arbetet med denna grupp från övriga skolor tror du?
9. Vilka brister upplever du finns generellt på skolor kring denna grupp?
10. Hur arbetar ni i skolan med normer och värderingar? Jobbar ni med denna grupp på samma sätt? På annat sätt? Hur exakt?
11. På vilket sätt anser du att skolan arbetar för att ge pojkarna förutsättningar för att bli goda samhällsmedborgare?

12. Framkommer det att dessa elever blir utsatta för brott eller utsätter för brott? I så fall vilka brott och är det mer vanligt än bland andra elever?
13. Har det uppstått några allvarliga händelser/brott exempelvis misshandel kring dessa elever där flera är inblandade? Vad och på vilket sätt, utveckla?
14. Hur jobbar skolan för att förebygga eventuell brottslighet kring ensamkommande pojkar, i så fall på vilket sätt?
15. Finns det något drogförebyggande arbete på skolan och i så fall deltar förberedelseklasserna?
16. På vilket sätt arbetar ni för att pojkarna ska integreras i klass och skapa relationer med "svenska" elever? Har ni alltid arbetat så eller har det förändrats på senare tid?
17. Hur många kuratorer och skolsköterskor (byter ut beroende på profession) har skolan? Är det tillräckligt för att möta de behov som krävs?
18. Har du mycket besök/samtal från denna grupp, och vad är de vanligaste orsakerna?